

HÅLLBARHETSBOKSLUT 2024

Antagen av kommunstyrelsens arbetsutskott den 25 februari 2025 § 14

KS25/65

Innehåll

Innehåll.....	2
Sammanfattning	4
1. Inledning – strategiskt hållbarhetsarbete.....	9
1.1 En hållbar utveckling i Habo.....	9
2. Styra och leda med Agenda 2030.....	10
2.1 Exempel på insatser under 2023 och några utmaningar.....	10
3. Utbildning, kommunikation och engagemang	13
3.1 Måluppfyllelse och samlad bedömning.....	13
3.2 Reflektion och analys av utbildning, kommunikation och engagemang	15
4. En klimatsmart kommun för minskad klimatpåverkan	15
4.1 Måluppfyllelse och samlad bedömning.....	15
4.2 Utsläpp av koldioxid och andra växthusgaser.....	16
4.3 Fastigheter och byggnation	19
4.4 Energi	20
4.4.1 Utsläpp av koldioxid relaterat till energi.....	20
4.4.2 Produktion av energi	20
4.4.3 Användning av energi	21
4.4.4 Energieffektivisering.....	23
4.5 Transporter och resor	23
4.5.1 Utsläpp av koldioxid relaterat till transporter och resor.....	24
4.5.2 Kommunens fordonsflotta.....	25
4.5.3 Omställning till fossilfria transporter och resande	27
4.6 Reflektion och analys av minskad klimatpåverkan.....	27
5. Hållbar konsumtion och produktion.....	31
5.1 Måluppfyllelse och samlad bedömning.....	31
5.2 Hållbar upphandling	32
5.2.1 Cirkulära inköp.....	33
5.2.2 Upphandling transporter.....	34
5.3 Närodlade och ekologiska livsmedel.....	34
5.4 Klimatsmart mat och resurseffektiv hantering.....	35
5.5 Avfall, källsortering och främja cirkularitet.....	36
5.6 Reflektion och analys av hållbar konsumtion och produktion.....	36
6. Hållbart nyttjande av natur, vatten och mark	38
6.1 Måluppfyllelse och samlad bedömning.....	38

6.2	Biologisk mångfald och ekosystemtjänster.....	39
6.3	Systematiskt klimatanpassningsarbete	40
6.3.1	Prioriterade klimatrisker och utmaningar.....	40
6.3.2	Aktuella och genomförda insatser.....	41
6.4	Reflektion och analys av hållbart nyttjande natur, vatten och mark	42
7.	Strategisk kemikaliehantering	43
7.1	Måluppfyllelse och samlad bedömning.....	43
7.1.1	Strategisk kemikaliehantering	45
7.1.2	Upphandling och inköp	45
7.1.3	Giffri miljö för barn och unga	46
7.1.4	Kemikaliesmarta fastigheter och byggnationer.....	46
7.1.5	Hållbar plastanvändning.....	46
7.2	Reflektion och analys av strategisk kemikaliehantering	46
8.	Översikt resultat av lokala åtaganden i regionala åtgärdsprogram.....	47
8.1	Regionalt åtgärdsprogram Vattnets miljömål	47
8.2	Regionalt åtgärdsprogram Hälsans miljömål	47
8.3	Vattenmyndighetens två åtgärdsprogram.....	48
	Bilagor.....	49

Sammanfattning

Habo kommuns strategiska hållbarhetsarbete utgår från visionen "Habo kommun - den hållbara kommunen för hela livet". Kommunens strategiska hållbarhetsarbete omfattar alla dimensioner av hållbar utveckling och bygger på de åtta hållbarhetsprinciperna, Agenda 2030 med de globala hållbarhetsmålen, de nationella/regionala miljömålen och lokala mål samt den nationella klimatanpassningsstrategin.

Den samlade bedömningen av det strategiska miljö- och hållbarhetsarbetet visar att Habo går i riktningen för en hållbar kommun.

Bedömning

	Fokusområde Utbildning, kommunikation och engagemang
	Fokusområde En klimatsmart kommun för minskad klimatpåverkan
	Fokusområde Hållbar konsumtion och produktion
	Fokusområde Hållbart nyttjande av natur, vatten och mark
	Fokusområde Strategisk kemikaliehantering

Styra och leda med Agenda 2030

Under 2024 har kommunen arbetat vidare med globala hållbarhetsmålen i Agenda 2030 genom flera initiativ:

- Social hållbarhet: Kommunen har utvecklat det strategiska arbetet kring social hållbarhet och folkhälsa och identifierat lokala utmaningar kopplade till de globala målen och de nationella folkhälsopolitiska målen. Detta inkluderade en översyn av befintliga dokument som rör jämlik hälsa och psykisk hälsa. Arbetet pausades för att vänta in en strategisk plan för Habo kommun.
- Systemstöd för uppföljning: Kommunen har arbetat med att utveckla systemstöd för att bättre planera och följa upp miljö- och hållbarhetsarbetet, inklusive Agenda 2030.
- Integrering av Agenda 2030 i budgeten: De globala hållbarhetsmålen har integrerats i kommunens budget och i nämndernas grunduppdrag för att koppla hållbarhetsarbete direkt in i kommunens kärnverksamhet.
- Prioritering av hållbarhetsmål: Under året har varje nämnd fått i uppdrag att prioritera och sätta mål för Agenda 2030, särskilt de mål som är mest angelägna för Habo.
- Koppling till styrande dokument: Kommunen har kontinuerligt arbetat med att koppla olika styrande dokument, som exempelvis skyfallsplan, program för trygghet och säkerhet och näringslivsstrategi, till Agenda 2030. Ungefär hälften av de styrande dokumenten inkluderar nu de globala hållbarhetsmålen.

Utbildning, kommunikation och engagemang

Resultaten för fokusområdet visar på målluppfyllelsen i hög grad uppfyllt.

Kommunen arbetar aktivt med miljö- och hållbarhetsfrågor och strävar efter att skapa engagemang bland olika målgrupper som medarbetare, chefer, förtroendevalda, kommuninvånare, näringsliv och civilsamhället. Under "miljö- och hälsoåret" genomförs olika aktiviteter för att sprida kunskap och uppmuntra till en miljömedveten livsstil, såsom

”Hållbarhetsveckan”. Kommunen publicerar också kontinuerliga hållbarhetstips för invånare och informerar om hållbarhetsfrågor i nyhetsbrev för det lokala näringslivet.

Förslag för fortsatt utveckling:

- fortsätta att skapa intresse, medvetenhet och uppmuntra till miljömedveten livsstil, miljörelaterat förbättringsarbete och aktivt miljö- och hållbarhetsarbete.

Minskad klimatpåverkan

Resultaten för fokusområdet visar på måluppfyllelsen delvis uppfyllt.

Utsläpp av koldioxid och växthusgaser: Kommunen mäter årligen utsläpp av koldioxid och andra växthusgaser inom flera områden. Under 2024 uppgick de totala utsläppen till 1 595 ton CO₂-ekvivalenter, vilket är nästan dubbelt så mycket som 2020 (833 ton CO₂-ekv). Ökningen mellan 2023 och 2024 var kraftig (+518 ton CO₂).

Mellan 2018 och 2024 har utsläppen från transporter och resor halverats, men minskningen har avstannat. Utsläppen från reservkraft har minskat, medan utsläpp från egenägda fastigheter, inhyrda lokaler, gatubelysning och vatten- och avloppsverksamhet har ökat.

Under 2024 var livsmedel den största utsläppskällan (876 ton CO₂-ekv), följt av egenägda fastigheter (390 ton CO₂-ekv) och kommunens fordonsflotta (272 ton CO₂-ekv).

Den procentuella förändringen 2020–2024 visar att utsläppen av koldioxid och växthusgaser ökat med ca 50 %, energianvändningen har ökat med 22 % och Habo använder numera en fossilfri mix med ca 30 % från vattenkraft och ca 70 från kärnkraft, dvs ca 30 % förnybar energi.

Energianvändning: Kommunens utsläpp från energianvändning 2024 uppgick till cirka 400 ton CO₂-ekvivalenter och omfattade fjärrvärme, el, gatubelysning, egenägda fastigheter, inhyrda lokaler, vatten- och avlopp samt reservkraft. Kommunens energiförbrukning 2024 var cirka 14 500 MWh, en ökning med 7 % från 2023. Energianvändning till gatubelysning, inhyrda lokaler, vatten- och avloppsverksamhet och reservkraft har ökat, medan energianvändning till kommunens fordonsflotta och egenägda fastigheter har minskat. Elanvändningen i egenägda fastigheter minskade stadigt för tredje året i rad.

Energiproduktion: Den totala förnybara energiproduktionen minskade med 75 % mellan 2023 och 2024 (från ca 25 000 MWh till ca 6 000 MWh), främst på grund av nedlagd fjärrvärmeproduktion i Gunnarsbo. Samtidigt ökade den förnybara elproduktionen med 20 % (till knappt 3 000 MWh), där både solel och småskalig vattenkraft bidrog. Produktionen från solceller ökade med 33 % jämfört med 2023.

Energieffektivisering: Kommunen arbetar sedan 25 år aktivt med energieffektivisering. Under 2024 genomfördes flera specifika åtgärder, såsom utbyte av styr- och reglersystem, optimering av värme- och ventilationssystem samt övergång till LED-belysning i skolor och vårdcentrum.

Utsläpp kopplat till transporter och resor: Under 2024 kördes totalt 163 500 mil med kommunens fordon, hyrbilar, privatbilar och flygresor, en ökning med 30 % från 2023. Trots detta låg de totala koldioxidutsläppen på 298 ton CO₂-ekv, samma nivå som 2023. Jämfört

med 2018 har utsläppen minskat med 35 %. Körda mil med hyrbil och privat bil har minskat mellan 2023 och 2024, medan körda mil med kommunens fordonsflotta och antal mil flygresor har ökat.

Fordonsflottan och drivmedel: Kommunens fordonsflotta består av 76 fordon, varav 42 personbilar och 34 lätta lastbilar. 90 % av personbilarna och 18 % av de lätta lastbilarna är miljöfordon. Laddhybrider har kört flest mil, följt av diesel- och elbilar. Diesel är det drivmedel som används mest. Bilpoolen med fem bilar har minskat i nyttjandegrad med 30 % jämfört med föregående år.

Omställning till fossilfria transporter: Kommunen har 88 laddpunkter, varav 44 är publika, men saknar tankmöjligheter för biogas och HVO. Arbetet med en cykelplan för att främja cykling i Habo tätort pågår och ska antas under 2025.

Förslag för fortsatt utveckling:

- minska koldioxidutsläppen och arbeta för att åstadkomma en sjunkande trend
- fortsätta ge möjlighet och ökade förutsättningar för mer klimatsmart mat på menyerna och minskat serverings- och tallriksvinn
- öka produktionen av förnybar energi
- bevaka utvecklingen av energianvändningen, exempelvis kan ett byte till annat uppvärmningssystem än eluppvärmning i tennishallen och Fagerhus göra skillnad
- översyn av hur effektivt nyttjandet av fordonsflottan är
- se över möjligheter kring en gemensam HVO-tank för hela kommunkoncernens fordon
- reducera det totala transportbehovet.

Hållbar konsumtion och produktion

Resultaten för fokusområdet visar på måluppfyllelsen i hög grad uppfyllt.

Kommunen arbetar aktivt med hållbar upphandling, cirkulära inköp, klimatsmarta livsmedel samt att förebygga avfall och främja cirkularitet för att nå hållbarhetsmålen.

Hållbar upphandling: Hållbar upphandling är ett verktyg för att integrera hållbarhetsaspekter i verksamheten och nå mål inom miljö- och hållbarhet. Med stöd av kommunens policy för inköp och upphandling och därtill hörande riktlinjer ställer kommunen krav på kvalitet och hållbarhet i balans med kostnad. Under 2024 genomfördes 48 upphandlingar, varav 8 bedömdes ha betydande miljöpåverkan. I 88 % av dessa ställdes miljökrav, vilket inkluderade produkter som markentreprenadarbeten och konstgräsplan.

Cirkulära inköp: Kommunen fokuserar på cirkulära inköp för att minska resursslöseri och kostnader. Detta inkluderar att prioritera begagnade produkter, reparation och inköp av miljövänliga alternativ. Exempel från 2024 inkluderar återanvändning av möbler och köp av begagnade musikinstrument. Kommunen samarbetar även med en leverantör som planterar träd för att minska klimatpåverkan.

Upphandling transporter: Alla avfallstransporter drivs redan med 100 % förnybart drivmedel och andra transporter följs upp för att säkerställa att krav på förnybara drivmedel uppfylls.

Livsmedel, klimat och resursanvändning: Kommunen strävar efter att öka andelen närproducerade och svenska livsmedel. Under 2024 var 11 % av livsmedlen närproducerade och 10,6 % ekologiska. Kommunen har även upphandlat 100 % svenskt kött och kyckling samt ökat inköp av andra svenska råvaror, t.ex. pasta och linser. Kommunen arbetar för att minska matsvinnet och under 2024 har serveringssvinnet minskat till 11 % och tallrikssvinnet till 7 %. Genom att optimera matdistributionen och servera vegetariska alternativ minskas också klimatpåverkan.

Förslag för fortsatt utveckling:

- utveckla arbetet med hållbar upphandling genom att driva arbetet framåt, säkerställa användningen av checklista hållbar upphandling och modellen för att bedöma betydande miljöverkan
- arbeta vidare med att synliggöra de hållbara och cirkulära alternativen vid inköp
- se över nya möjligheter att följa utvecklingen av återbrukade möbler
- aktivt arbeta för att minimera miljö- och klimatpåverkan från livsmedelskonsumtionen, fokusera på närproducerade och svenska livsmedel, se över möjligheter att analysera förutsättningar samt att stötta och ta initiativ till nya insatser
- hålla i arbetet med att minska såväl serveringssvinn som tallrikssvinn.

Hållbart nyttjande av natur, vatten och mark

Resultaten för fokusområdet visar på måluppfyllelsen helt uppfyllt.

Biologisk mångfald och ekosystemtjänster: Kommunen arbetar med att uppdatera och utveckla grönplanen för att bevara och utveckla gröna och blå stråk i tätorten. Under 2024 har kommunen kartlagt 15 nyckelkodsområden och arbete pågår med att ta fram förslag på utveckling. Via enkäter om naturplatser har kommunen samlat in synpunkter från skolor, förskolor och invånare. För att främja ekosystemtjänster har kommunen planterat växter som gynnar pollinatörer och biologisk mångfald. Projekt med LONA-finansiering har också genomförts ute i lekmiljöer och på Kärnekulla.

Systematisk klimatanpassning: Kommunen har genomfört en systematisk klimatanpassning enligt SMHI:s metod. Resultatet är en klimat- och sårbarhetsanalys (KSA) och en rapport, som ger en samlad övergripande bild. Rapporten beskriver bl.a. hur kommunen hanterar klimatrisker och vilka åtgärder som vidtas för att minska effekterna av klimatförändringar. Under 2024 genomfördes flera insatser t.ex. att implementera klimatanpassad VA-plan och utveckla en skyfallsplan för Habo tätort. Kommunen har också byggt nya dagvattendammar och genomfört åtgärder för att hantera ras- och skredområden. För att hantera invasiva arter har kommunen utfört tillsyn och informerat kommuninvånare om förebyggande åtgärder.

Förslag för fortsatt utveckling:

- slutföra och implementera uppdaterad grönplan
- driva och utveckla det systematiska klimatanpassningsarbetet
- att koppla ihop kommunens klimatanpassningsarbete med det civila beredskapsarbetet, risk- och sårbarhetsanalys såväl som socialt hållbarhetsarbete och folkhälsofrågor kan stärka både beredskapen och förmågan att hantera förändringar till följd av klimatets

utveckling samt minimera hälsorisker. Det gör samhället mer hållbart och tåligt på lång sikt.

Strategisk kemikaliehantering

Resultaten för kemikalieprogrammet med dess fem fokusområden visar på måluppfyllelsen i hög grad uppfyllt. Ett fokusområde är helt uppfyllt och ett annat fokusområde är inte uppfyllt.

Kommunen arbetar långsiktigt med kemikaliehantering för att uppnå en giftfri och hållbar användning. Under 2024 har kemikaliegruppen, som omfattar alla förvaltningar och kommunala bolag, hanterat strategiska kemikaliefrågor, genomfört utbildningar och uppdaterat lathundar och checklistor för kemikaliehantering.

Strategisk kemikaliehantering: Alla verksamheter har uppdaterade kemikalieförteckningar. Kommunen har 563 produkter i kemikaliehanteringssystemet, varav 352 är klassade produkter. 27% av de klassade produkterna har ännu inte riskbedömts.

Upphandling och inköp: Kommunen och de kommunala bolagen har fortsatt samarbeta kring upphandling och miljökrav, särskilt för produkter som kan innebära kemikaliepåverkan. Under 2024 bedömdes 11 av 48 upphandlingar som kemikaliepåverkande, och i 91% av dessa ställdes kemikaliekrav. Uppföljning av ställda kemikaliekrav i upphandlingar har genomförts.

Giftfri miljö för barn och unga: Kommunen har successivt bytt ut material som leksaker och läromedel för att säkerställa giftfria alternativ. På fritidsgårdar och i lekmiljöer används endast kemikaliefria produkter. En städpolicy för att minimera kemikalieanvändning inom offentliga lokaler finns och kommer att uppdateras.

Kemikaliesmarta fastigheter och byggnationer: Under 2024 har kommunen och de kommunala bolagen inte genomfört några större renoveringar eller nybyggnationer.

Hållbar plastanvändning: Kommunen använder inte engångsartiklar av plast och efterfrågar produkter med återvunnen råvara. Undantag görs för matlådor, där alternativ saknas. Kommunala bolag använder inte heller engångsartiklar av plast.

Förslag för fortsatt utveckling:

- öka andelen riskbedömda produkter med farosymbol
- hålla i det aktiva systematiska arbetet med inventering, riskbedömningar och utfasning av farliga produkter
- se till och bevaka att mål 10 och 11 finns med i kravställning när renovering av Haga Södra kommer igång och under tiden projektering och arbetet gör med Habo reningsverk.

1. Inledning – strategiskt hållbarhetsarbete

Habo kommuns¹ strategiska hållbarhetsarbete utgår från visionen “Habo kommun - den hållbara kommunen för hela livet”. Kommunens strategiska hållbarhetsarbete omfattar alla dimensioner av hållbar utveckling och bygger på de åtta hållbarhetsprinciperna, Agenda 2030 med de globala hållbarhetsmålen, de nationella/regionala miljömålen och lokala mål samt den nationella klimatanpassningsstrategin.

Det strategiska hållbarhetsarbetet grundar sig på en struktur med ett flertal styrande dokument med mål, indikatorer och handlingsplaner. Kommunen arbetar brett och ofta tillsammans med det helägda kommunala bolaget Habo Energi.

Kommunen har en styrgrupp för strategiskt hållbarhetsarbete, där strategiska frågor hanteras. I styrgruppen deltar de tre kommunalråden, kommundirektör, miljöchef och socialchef. Föredragande är miljö- och hållbarhetsstrateg. Detta ger arbetet en bra politisk förankring i ärenden där det krävs politiska beslut.

Under 2024 har det strategiska hållbarhetsarbetet varit fokuserat på att utveckla hur kommunen kan styra och leda med Agenda 2030, genomföra hållbarhetsarbetet utifrån fem huvudsakliga fokusområden samt Samhällsutvecklingsmålet psykisk hälsa.

Under året har kommunen och de kommunala bolagen arbetat med att revidera och uppgradera miljöprogrammet genom att justera i målen, anpassa programmet efter nuvarande förutsättningar och baka ihop alla mål och åtgärder inom miljöarbetet² i ett gemensamt program. Resultatet är att kommunen kraftsamlar, förenklar och ytterligare förstärker måluppfyllnad.

Hållbarhetsboks slutet fokuserar på resultat i genomförandet av Agenda 2030, miljöprogram, klimatprogram, kemikalieprogram, lokala åtaganden i regionalt åtgärdsprogram Hälsans miljömål, lokala åtaganden i regionalt åtgärdsprogram Hälsans miljömål samt Vattenmyndigheternas åtgärdsprogram.

För uppföljning av kommunkoncernens sammanfattande resultat av det strategiska hållbarhetsarbetet, se Årsredovisning 2024 kapitel Strategiskt hållbarhetsarbete samt bilaga 7. Sammanställning kommunens Agenda 2030-arbete.

1.1 En hållbar utveckling i Habo

För Habo kommun innebär hållbar utveckling att värna om människor och sociala hänsyn, att minimera den negativa påverkan på planeten, att hushålla med de resurser vi fått och använda dem på bästa sätt samt att främja ekonomisk hållbarhet. Målet är att Habo kommun ska vara en plats där vi kan leva ett gott liv med god hälsa, möjlighet till arbete, hem och meningsfull fritid, att alla ska få plats och känna sig välkomna, oavsett ålder, etniskt ursprung, kön eller religion – samtidigt som utvecklingen sker inom planetens gränser. En hållbar utveckling är en grundläggande förutsättning för en positiv samhällsutveckling.

¹ Med kommunen avses i fortsättningen kommunens förvaltningar och de helägda kommunala bolagen Habo Energi, Habo Kraft och Habo Bostäder, om inget annat anges.

² Dvs miljöprogram, klimatprogram, kemikalieprogram, lokala åtaganden i regionalt åtgärdsprogram Hälsans miljömål, lokala åtaganden i regionalt åtgärdsprogram Hälsans miljömål samt Vattenmyndigheternas åtgärdsprogram.

2. Styra och leda med Agenda 2030

Agenda 2030 är en internationell överenskommelse för hållbar utveckling med 17 globala hållbarhetsmål. Ambitionen är att minska fattigdom, orättvisor, ojämlikheter och negativ klimatpåverkan.

Under 2024 har Habo kommun bland annat:

- fortsatt att utveckla det strategiska sociala hållbarhetsarbetet genom att arbeta med och mejsla fram lokala utmaningar inom de globala hållbarhetsmål som berör sociala aspekter i Agenda 2030 och de nationella folkhälsopolitiska målen. Kommunen använde metoden backcasting och påbörjade förslag till ett kommundemensamt program för social hållbarhet. Som en del i detta gjorde kommunen också en översyn över befintliga styrande dokument och handlingsplaner som berör social hållbarhet. Det finns många, men två exempel är ”strategi och handlingsplan för jämlik hälsa” och ”handlingsplan för psykisk hälsa”. Arbetet pausades vid halvårsskiftet i väntan på en strategisk plan för Habo kommun.
- arbetat för att utveckla planering och uppföljning av miljö- och hållbarhetsarbetet med hjälp av systemstöd. Systemstödet har införts succesivt under året. En del i denna utveckling är att se över hur vi följer upp kommunens Agenda 2030-arbete, såväl inom miljö- och kemikalieprogrammen som genom de utvalda globala hållbarhetsmålen i nämndernas grunduppdrag i Budget-dokument.
- sedan tidigare har kommunen integrerat Agenda 2030 i Budget-dokument och arbetat in utvalda globala hållbarhetsmål i nämndernas och förvaltningarnas grunduppdrag. Med detta angreppssätt får globala hållbarhetsmålen konkret koppling till kommunens budget, resultat och uppföljning, vilket integrerar hållbarhetsarbetet in i kärnverksamheten.
- även om huvuddelen av Agenda 2030 tas om hand i nämndernas och förvaltningarnas grunduppdrag och i kommundemensamma styrande dokument behöver styrmodellen stödja att en prioritering görs där en förflyttning bedöms som önskvärd för att på ett bra sätt kunna möta de utmaningar som Habo står inför. Under året har varje nämnd fått i uppdrag att i budgetarbetet se över hur nämnden kan prioritera och sätta egna verksamhetsutvecklingsmål utifrån de Agenda 2030 målen, som är extra angelägna att prioritera.
- kontinuerligt arbetat med att koppla styrande dokument till Agenda 2030 och väva samman i lokala mål, strategier och program. Under 2024 har kommunen på detta sätt arbetat med t.ex. skyfallsplan, program för trygghet och säkerhet och näringslivsstrategi. Ungefär hälften av de styrande dokumenten inom kommunens verksamheter inkluderar numera Agenda 2030 och globala hållbarhetsmålen.

2.1 Exempel på insatser under 2023 och några utmaningar

Nedan följer exempel på insatser som har genomförts under året med koppling till de utvalda globala hållbarhetsmålen i Agenda 2030 i nämndernas grunduppdrag, enligt

Budget 2024–2026. Detta är en del av rapporteringen och uppföljningen av hur genomförandet går med Agenda 2030³.

Globalt hållbarhetsmål	Exempel på insatser under 2024	Exempel på utmaningar
 <p>1 INGEN FATTIGDOM</p>	<p>Arbetat med NOVA - stegförflyttning för individer som står mycket långt ifrån arbetsmarknaden. Målet är att deltagare ska komma vidare till nästa steg mot arbete, utbildning eller annan försörjning.</p>	<p>Ökad belastning inom socialtjänstens område pga. förskjutningen av Arbetsförmedlingens uppdrag och nya SoL. Förbereda inför lagkrav på aktivitetsstöd.</p>
 <p>2 INGEN HUNGER</p>	<p>Tillhandahålla säker specialkost och näringsberäknad kost till förskola, skola, funktionshinderomsorg och äldreomsorg.</p>	
 <p>3 HÄLSA OCH VÄLBEFINNANDE</p>	<p>Nya rutiner för att öka elevernas närvaro i grundskolan. Hälsocenter för förbättrad psykisk och fysisk hälsa. Aktiviteter för att motverka ofrivillig ensamhet bland äldre. Trafiksäkerhetsåtgärder.</p>	<p>Främja psykisk hälsa</p>
 <p>4 GOD UTBILDNING FÖR ALLA</p>	<p>Tillgängliga lärmiljöer, såväl fysiskt som psykiskt. Utbildning för kommunanställda och vissa externa parter inom brandskydd, hjärt- och lungräddning och suicidprevention.</p>	<p>Pojkars skolresultat</p>
 <p>5 JÄMSTÄLLET</p>	<p>Projekt för att förebygga och upptäcka våldsutsatthet och våldsutövande i nära relation.</p>	<p>Heltidsarbete</p>
 <p>6 RENT VATTEN OCH SANITET</p>	<p>Insatser för tryggad dricksvattenförsörjning, förbättrad avloppsvattenhantering och hållbar infrastruktur. Planering/projektering för nytt/ombyggt reningsverk.</p>	
 <p>7 HÅLLBAR ENERGI FÖR ALLA</p>	<p>Energieffektivisering av fastigheter. Installation av solceller.</p>	<p>Minska energianvändningen Producera förnybar energi</p>
 <p>8 ANSTÄNDIGA ARBETSVILLKOR OCH EKONOMISK TILLVÄXT</p>	<p>Systematiskt arbetsmiljöarbete, t.ex. med friskfaktorer och årlig lönekartläggning. Tar emot feriepraktikanter och personer för arbetsträning/social träning, med syfte att ta steg för att nå det riktiga arbetslivet, men även ungdomar med psykisk ohälsa och frånvaroproblematik i skolan.</p>	<p>Säkerställa rekrytering och fortsatt god attraktivitet som arbetsgivare</p>

³ För en komplett sammanställning, se bilaga 7. Sammanställning kommunens Agenda 2030-arbete.

	Ej rapporterat för 2024.	
	Brukarundersökningar inom ekonomiskt bistånd och missbruk för analys och åtgärder kring bemötande och upplevelse av hjälp/stöd.	Att få barn- och hållbarhetsperspektiv att genomsyra beslut och kärnverksamhet
	Tillsyn på inomhusmiljöer i bostäder och förebyggande rutiner för skötsel och underhåll. Utformning och anpassningar av lek- och aktivitetsmiljöer. Kontinuitetsplanering internt i kommunen.	Hållbart resande
	Hållbar upphandling t.ex. genom att utveckla checklista för hållbar upphandling. Aktivt arbete inom kostverksamheten för att minska matsvinnet, stickprovsmätningar och utbildningsinsatser för kostpersonal. Riskbedömning och utfasning av farliga kemiska produkter. Fritidsbanken.	Cirkulära konsumtionsmönster
	Införande av fordonsflottesystem för att effektivisera och kvalitetssäkra. Systematiskt klimatanpassningsarbete med fokus på klimat- och sårbarhetsanalys och prioriterade klimatrisker i Habo.	Minska klimatpåverkan och utsläpp av växthusgaser
	Naturvård Vätterbäckar. Hantering av ekosystemtjänster - en del i handläggning av strandskyddsdispenser, bevilja förhandsbesked, utforma detaljplaner. Arbete med grönplan inkl. inventering och förslag på utveckling.	Främja biologisk mångfald
	Uppbyggnad av funktioner inom civilt försvar. Räddningstjänst under höjd beredskap. Hemtjänstindex – Habo fortsatt utveckling för att höja kvalitet ytterligare. Arbetat fram brottsförebyggande lägesbild och åtgärdsplan.	Tillit till det demokratiska systemet
	Arbetat fram strategisk plan för Habo kommun med Agenda 2030 som grundförutsättning och med tre strategiska målområden.	

Tabell 1. Exempel på insatser som har genomförts under året med koppling till de utvalda globala hållbarhetsmålen i Agenda 2030 i nämndernas grunduppdrag samt exempel på utmaningar.

3. Utbildning, kommunikation och engagemang⁴

Figur 1. Globala hållbarhetsmålen. Mål 7 - hållbar energi för alla, mål 11 - hållbara städer och samhällen, mål 12 - hållbar produktion och konsumtion, mål 13 - bekämpa klimatförändringarna och mål 15 - ekosystem och biologisk mångfald.

3.1 Måluppfyllelse och samlad bedömning

Bedömning		Taggar
	Globalt hållbarhetsmål 7: Hållbar energi för alla, Globalt hållbarhetsmål 11: Hållbara städer och samhällen, Globalt hållbarhetsmål 12: Hållbar konsumtion och produktion, 13: Bekämpa klimatförändringarna, Globalt hållbarhetsmål 15: Ekosystem och biologisk mångfald	
Mål	Bedömning	Trend
17 Kommunen ska utbilda och engagera sina anställda för att skapa ett aktivt miljö- och hållbarhetsarbete		→
18 Kommunen ska engagera elever och barn i skolor och förskolor att skapa ett aktivt miljö- och hållbarhetsarbete		→
19 Kommunen ska uppmuntra företag och föreningar i den geografiska kommunen till att aktivt arbeta med ett miljörelaterat förbättringsarbete		↗
20 Kommunen ska informera och uppmuntra invånare för att underlätta en miljömedveten livsstil		→

Kommentar till målbedömning:

- I bedömningen ingår även en åtgärd från klimatprogrammet (åtgärd nr 20), två åtgärder i regionalt åtgärdsprogram Vattnets miljömål (åtgärd nr 5, 20) och fem åtgärder i regionalt åtgärdsprogram Hälsans miljömål (åtgärd nr 13, 14, 15, 16, 5). Av dessa åtta åtgärder är:
 - 38 % (3 st) är genomförda/uppnådda,
 - 25 % (2 st) är hälften genomförda,
 - 13 % (1 st) är påbörjad/delvis uppfylld,
 - 25 % (2 st) är ej påbörjade/uppfyllda:
 Åtgärd 20 i Vattnets miljömål är inte påbörjad, eftersom kommunen inte har kontaktats angående nätverket eller tagit initiativ till att starta nätverket. Dessutom är det oklart om det finns en digital lösning, som kan visa olika exempel på dagvatten-lösningar i länet. Kommunen deltog vid lanseringen av dagvatten-guiden under 2022. Åtgärd 15 i Hälsans miljömål är inte påbörjad, eftersom länsstyrelsen inte har

⁴ Se bilaga 1–4 för resultat per indikator och åtgärder.

genomfört detta med kommunen. Däremot arbetar kommunen med att uppdatera grönplanen och i detta arbete ingår att integrera social hållbarhet i grönplaneringen.

Kommunen arbetar kontinuerligt för att skapa engagemang och ett aktivt miljö- och hållbarhetsarbete med fokus på förbättringsarbete och miljömedveten livsstil. Viktiga målgrupper är alla medarbetare, chefer, de förtroendevalda, liksom barn och unga, kommuninvånare, det lokala näringslivet, föreningar och civilsamhället.

Genom ”miljö- och hälsoåret” lyfter kommunen olika aspekter av miljö och hälsa. Vi arrangerar ett flertal aktiviteter under året för att sprida inspiration, engagemang och kunskap om hållbarhet och uppmuntrar till en miljömedveten livsstil. Förhoppningen är att skapa ett intresse och en medvetenhet som kvarstår. Exempel på genomförda aktiviteter:

- Earth hour med digitalt quizz,
- utställning om klimatanpassning,
- Skräpplockardagarna med skolor och förskolor – i år slog vi rekord med ca 1800 deltagande barn och ungdomar,
- plantering av solrosor vid stationen i Habo tillsammans med barn,
- cykeltävlingen Habo trampar 2024,
- informationskampanj om invasiva främmande arter riktad till kommuninvånare,
- Hållbarhetsveckan bjöd på flera aktiviteter:
 - Återbruksrundan med kommunen, Vildungar, Bytt blir nytt, Återbruket Habo, Erikshjälpen och Jösses Amanda. Återbruksrundan lyfter fram vikten av återbruk och cirkularitet.
 - lunchmöte för lokala företagare tillsammans med kommunen och Habo energi på tema hållbar affärsutveckling. Under lunchmötet delades ”Hundrapriset” ut. Denna gång blev pristagaren Habo wolley.
 - kommunen höll en föreläsning för medarbetare inom kommunen om hur vi klimatanpassar Habo,
 - Offentliga måltidens dag,
 - kvällsföreläsning med Göran Christiansson om vägen till ett hållbart liv – fullsatt med kommuninvånare.
- Orange week – en vecka fri från våld,
- Barnkonventionens dag,
- Öringens dag,
- Årets lokala föreningsträff på temat "Alla ska med". Dialog om föreningslivet och inkludering. Flera olika aktörer delade med sig av erfarenheter. Hinder att delta i föreningslivet kan vara ålder, socioekonomiskt betingad, språkbarriärer, funktionsvariationer och så vidare. Engagemanget i frågan är stort i föreningarna i kommunen och mycket arbete görs.
- Lunch- och frukostträffar för lokala företagare om näringslivsstrategi och platsvarumärke.

Kommunen publicerar kontinuerligt hållbarhetstips på webben och i de sociala kanalerna. Dessa tips riktar sig till kommuninvånare och lokala företag. Vidare finns ett stående inslag om hållbarhetsfrågor i nyhetsbrevet för det lokala näringslivet, som kommer ut ungefär varje månad.

3.2 Reflektion och analys av utbildning, kommunikation och engagemang

Resultaten för fokusområdet visar på måluppfyllelsen i hög grad uppfyllt.

Med hjälp av kommunikationsstrategin för strategiskt hållbarhetsarbete kommunicerar kommunen de fyra fokusområdena, så att kommunen blir mer effektiv och träffsäker och kan nå ut både internt och externt med kunskapsspridning och att skapa dialog och möjligheter till förändring. Under 2024 har vi nått fler företag och föreningar än tidigare år.

Förslag för fortsatt utveckling:

- fortsätta att skapa intresse, medvetenhet och uppmuntra till miljömedveten livsstil, miljörelaterat förbättringsarbete och aktivt miljö- och hållbarhetsarbete.

4. En klimatsmart kommun för minskad klimatpåverkan⁵

Figur 2. Globala hållbarhetsmålen. Mål 7 - hållbar energi för alla, mål 11 - hållbara städer och samhällen, mål 13 - bekämpa klimatförändringarna samt nationella miljökvalitetsmålen Begränsad klimatpåverkan och God bebyggd miljö.

4.1 Måluppfyllelse och samlad bedömning

Bedömning Taggar		
	Globalt hållbarhetsmål 7: Hållbar energi för alla, Globalt hållbarhetsmål 11: Hållbara städer och samhällen, Globalt hållbarhetsmål 13: Bekämpa klimatförändringarna, Nationellt miljömål: Begränsad klimatpåverkan, Nationellt miljömål: God bebyggd miljö	
Mål	Bedömning	Trend
01 Miljöcertifiering enligt SGBC:s kriterier		→
02 Energi från fjärrvärme och/eller förnybara källor		↘
03 Produktion av el		↗
04 Produktion av förnybar energi		↘
05 Kommunens fordonsflotta ska vara fossilbränslefri år 2030. Referens: 2018: 41,3 procent.		→
06 Kommunens personbilar ska vara fossilbränslefria år 2025		↗
07 Kommunens upphandlade transporter ska ska med förnybara drivmedel senast år 2030		↗
08 Infrastrukturen för miljöbilar ska byggas ut		→

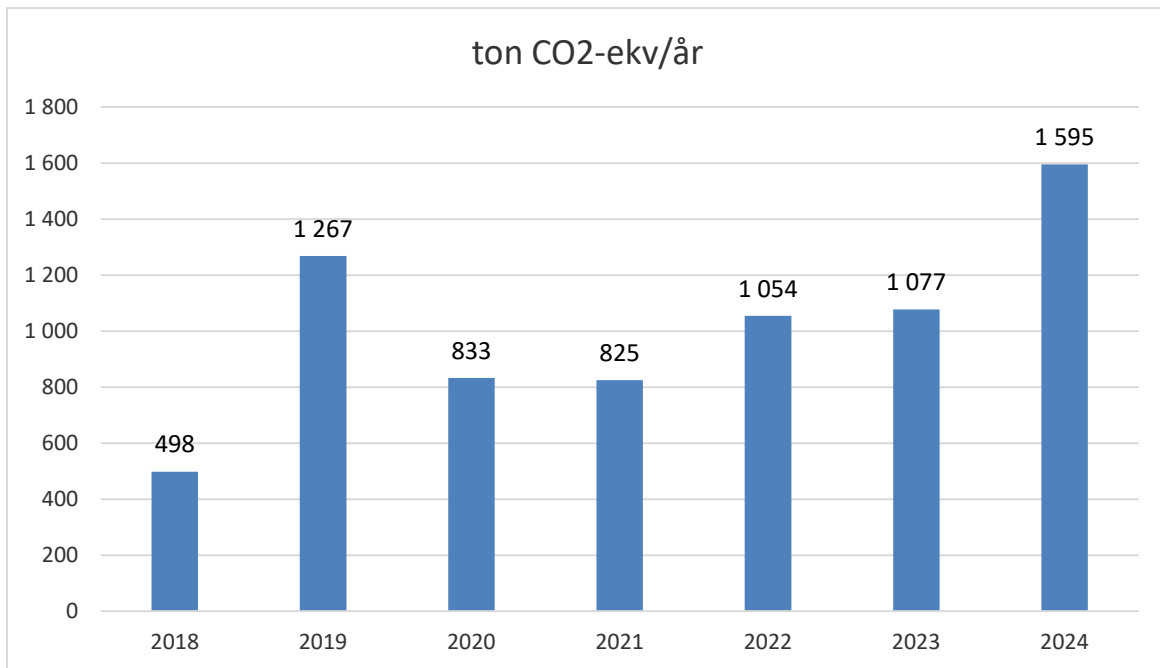
⁵ Se bilaga 1–2 samt 6 för resultat per indikator och åtgärder.

Kommentar till ej uppfyllda/påbörjade mål och åtgärder:

- Mål 1: Kommunen och koncernbolagen - Inga om- eller nybyggnationer har utförts som klassas som miljöbyggnad under 2024.
- Mål 2: Kommunen och kommunala bolagen har valt att inte köpa förnybar el utan har tecknat avtal om fossilfri el. Fjärrvärmens distribueras numera från Jönköping och är inte längre 100 % förnybar.
- Mål 4: Ingen fjärrvärmeproduktion i Gunnarsbo. Vattenkraft 2087 MWh, Fagerhult 3984 MWh.
- I bedömningen ingår även åtta åtgärder från klimatprogrammet (åtgärd nr 1, 2, 4, 7, 8, 9, 11 och 15). Av dessa åtta åtgärder är:
 - 63 % (5 st) är genomförda/uppnådda,
 - 13 % (1 st) är hälften genomförda,
 - 25 % (2 st) är ej påbörjade/uppfyllda. Det gäller åtgärd 7 Ökat samarbete i samhällsplaneringsprocessen – Åtgärden är för otydlig avseende genomförande. Oklart vilken aktör som ansvarar för samverkan samt åtgärd 8 Metodutveckling för samhällsplaneringen - Länsstyrelsen har inte bjudit in till något möte. Kommunen har inte rådighet över detta mål.

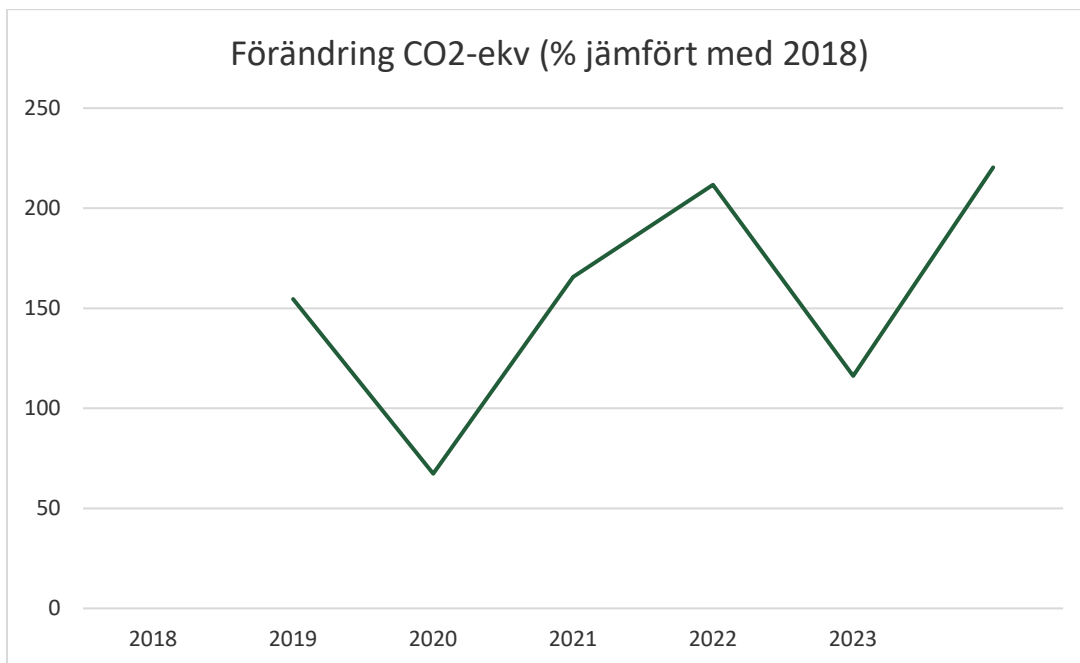
4.2 Utsläpp av koldioxid och andra växthusgaser

För att se trender och följa utsläppen av koldioxid och andra växthusgaser mäter kommunen årligen utsläppen inom en rad områden. Det handlar om utsläpp vid transporter och resor, energi som krävs för lokaler, gatubelysning, vatten och avlopp, reservkraft, eventuella köldmedieläckage samt livsmedel. Under 2024 landade det totala utsläppet av koldioxid och andra växthusgaser på 1 595 ton CO₂-ekvivalenter. Jämfört med basåret 2018 är utsläppen av koldioxid och andra växthusgaser ca tre gånger så höga 2024. För året 2018 har kommunen dock inte komplett data, eftersom statistik för livsmedel saknas. Detta påverkar jämförbarheten avsevärt. From år 2020 har kommunen komplett statistik, inklusive livsmedel. Om år 2020 istället används som jämförelse har utsläpp av koldioxid och andra växthusgaser ökat nästintill dubbelt så mycket (från 833 ton CO₂-ekv till 1 595 ton CO₂-ekv.) Mellan 2023 och 2024 har takten på ökningen ökat (+518 ton CO₂).

Figur 3. Trenden för utsläpp av växthusgaser, ton, CO2-ekv, per år, 2018–2024.

En jämförelse av utsläppen av växthusgaser mellan 2018 och 2024 visar att utsläppen för transporter och resor (tjänsteresor med privat bil, tjänsteresor med flyg, tjänsteresor med hyrbil samt kommunens fordonsflotta) har halverats under denna period. Takten på minskningen har dock avstannat mellan 2023 och 2024. Även utsläpp kopplat till reservkraft har minskat under samma period. Utsläpp kopplat till köldmediumläckage ligger kvar på ungefär samma nivå. Samtidigt har utsläppen från egenägda fastigheter, inhyrda lokaler, gatubelysning och vatten- och avloppsverksamhet ökat mellan 2018 och 2024.

Figur 4. Trend för förändring, ton, CO2-ekv, per år, 2018–2024

Vid en jämförelse mellan 2023 och 2024 visar statistiken att utsläppen har minskat avseende kommunens fordonsflotta, tjänsteresor med hyrbil och tjänsteresor med privat bil. Däremot

har utsläppen kopplade till flygresor ökat med nästan tre gånger så mycket. Vidare har utsläppen kopplat till köldmediumläckage minskat. Utsläpp kopplat till egenägda fastigheter, inhyrda lokaler, gatubelysning, VA och reservkraft har ökat. Likaså har utsläpp kopplat till livsmedel ökat.

Tabell 2 visar utsläppen fördelade mellan olika områden och år.

	Transporter och resor	Fastigheter, VA, reservkraft m.m. ⁶	Livsmedel	Köldmedium läckage	Totalt
2018	476,93	7,6	Uppgift saknas	19	497,93
2019	1257,51	1,97	Uppgift saknas	8	1267,48
2020	140,34	19,27 ⁷	669,58	4	833,19
2021	159,69	1,76	582,19	81	824,64
2022	330,81	1,78	672,64	48,54	1053,77
2023	297,61	1,36	744,95	32,74	1076,66
2024	297,91	400,38	876,15	20,87	1595,32

Tabell 2. Sammanställning av utsläpp av växthusgaser, ton, CO₂-ekv, per år.

Figur 6 visar fördelningen av utsläpp mellan olika områden under 2024. Det område som leder till störst utsläpp av växthusgaser är livsmedel, följt av egenägda fastigheter och därefter kommunens fordonsflotta.

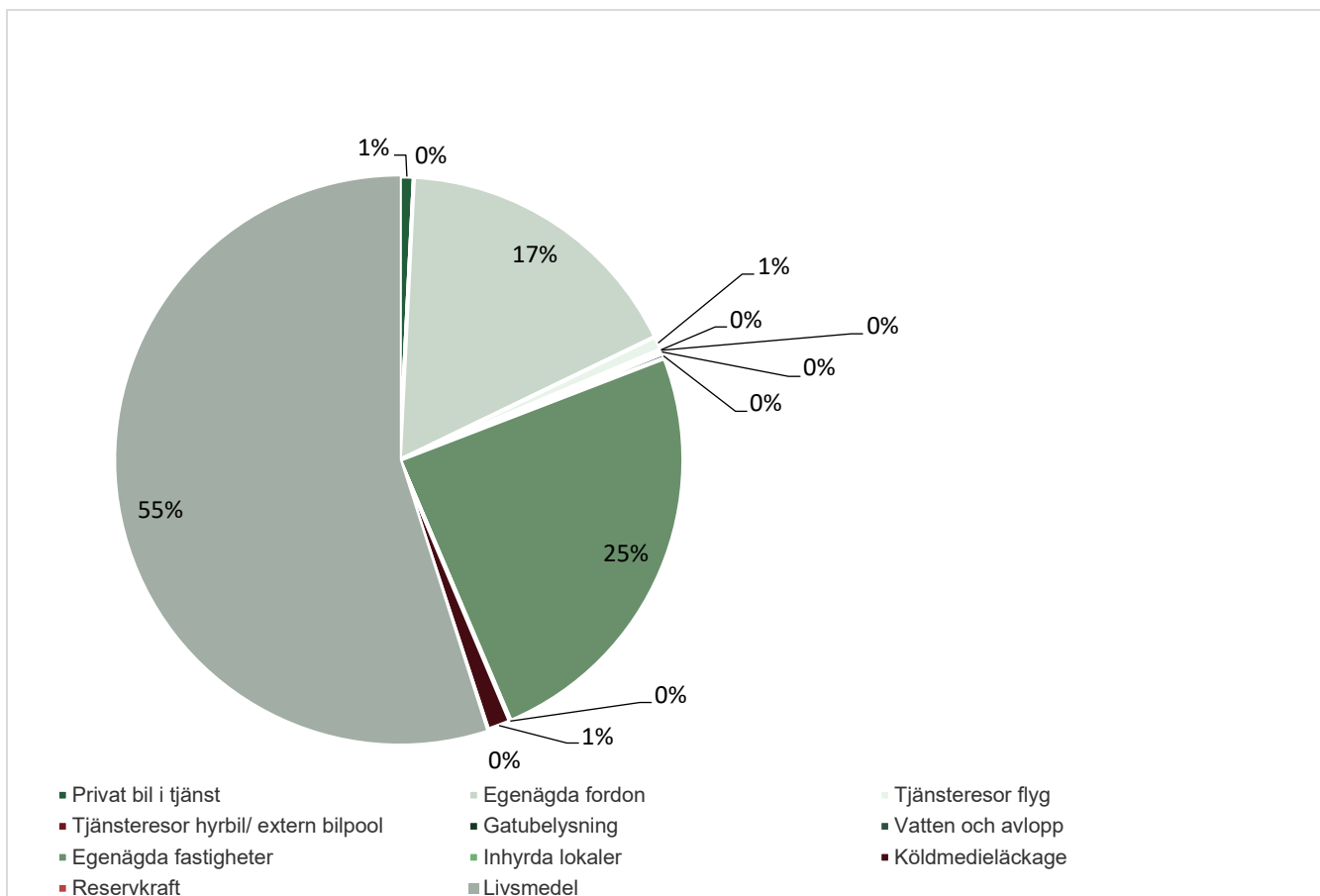
Under 2024 gick det åt drygt 438 ton livsmedel (motsvarar 876 ton CO₂-ekv). Sett per kg livsmedel är det 2,00 kg CO₂-ekv/kg. Motsvarande mängd 2023 var 388 ton, vilket sett per kg livsmedel var 1,92 CO₂-ekv/kg. Mängden livsmedel har ökat under 2024 jämfört med 2023 och både totala antalet ton CO₂-ekv och CO₂-ekv/kg är högre.

För egenägda fastigheter landar det på 390 ton CO₂-ekv, jämfört med 0,02 under 2023. Kommunen och kommunala bolagen har valt att inte köpa förnybar el utan har tecknat avtal om fossilfri el. Fjärrvärmens räknas inte längre som 100% förnybar, eftersom den numera distribueras från Jönköping och där används avfall till viss del vid produktionen av fjärrvärmens.

När det gäller kommunens fordonsflotta förbrukade kommunen ca 77 m³ diesel och ca 38 m³ bensin. (272 ton CO₂-ekv). Sett per diesel är det 2,2 kg CO₂-ekv/liter och för bensin 2,6 kg CO₂-ekv/liter. Motsvarande förbrukning under 2022 var ca 82 m³ diesel och ca 35 m³ bensin. (274 ton CO₂-ekv). Kommunen förbrukar mest diesel, men förbrukningen av diesel har minskat med ca 6 % mellan 2023 och 2024. Statistiken visar en ökning för bensin på 9 % mellan 2023 och 2024.

⁶ För åren 2018, 2019 och 2021 saknas data för förbrukning av m³ olja.

⁷ Under 2019 använde kommunen 6 m³ olja, vilket motsvarar merparten av CO₂-utsläpp inom detta område.

Figur 5. Andel utsläpp av växthusgaser per område år 2024.

4.3 Fastigheter och byggnation

Kommunens mål är att de kommunala om- och nybyggnationerna mellan år 2020–2030 ska vara miljöcertifierade enl. SGBC:s kriterier för Miljöbyggnad. 80% av dessa ska uppnå ett samlat betyg för silver och övriga betyget brons. Indikator 1 och 3 ska alltid uppfylla kravet för guld⁸.

Under 2024 har varken kommunen eller kommunala bolagen utfört några om- eller nybyggnationer som klassas som miljöbyggnad. Däremot kommer både Haga Södra att renoveras och Habo reningsverk att projekteras under 2025. Värt att notera i det sammanhanget är målen och indikatorerna i kemikalieprogrammet:

- Mål 10. Kommunen och bolagen ska inventera befintliga fastigheter och fasa ut särskilt farliga ämnen.
- Mål 11. Vid ny- och ombyggnation ska kommunen och bolagen undvika miljö- och hälsoskadliga ämnen i byggmaterial. Indikator: Andel kommunal ny- och ombyggnation som är klassad som Miljöbyggnad enl. SGBC och där kommunen är

⁸ Betyget brons innebär att man följer lagar och myndighetskrav och betyget silver att man överträffar kraven i brons. Indikator 1 handlar om värmeeffektbehov (ett mått på hur mycket effekt en byggnad behöver för att hålla önskad temperatur när det är som kallast ute på vintern) och indikator rör energianvändning (den mängd köpt energi som behöver levereras till byggnaden för värme, kyla, varmvatten och fastighetsenergi).

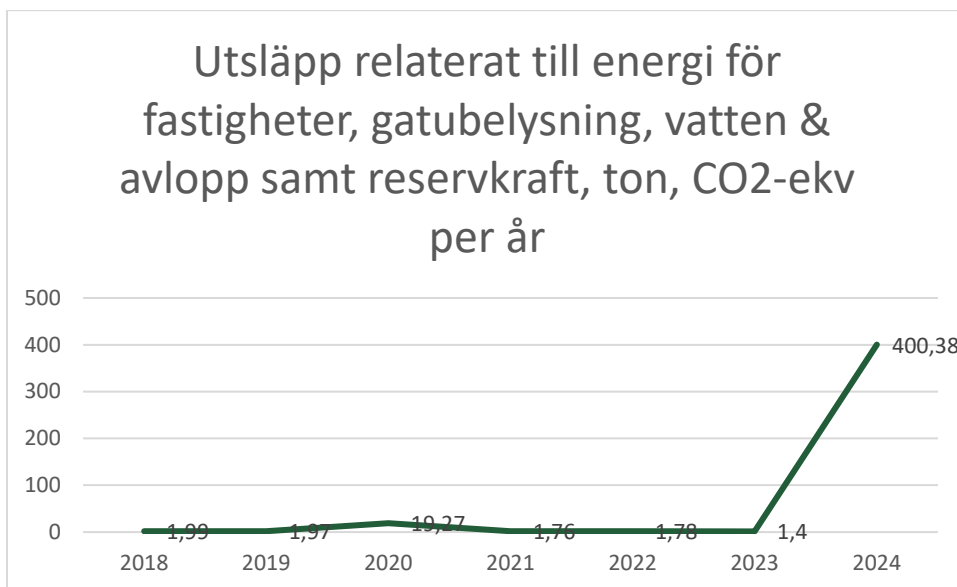
byggherre (procent), 80% av dessa ska uppnå ett samlat betyg för silver och övriga betyget brons.4 Indikator 13 och 14 ska alltid uppfylla kravet för silver.

Vid nya upphandlingar av konsulter inom fastighet och nybyggnation ställer Habo Bostäder krav på kunskap inom SGBC:s kriterier för Miljöbyggnad.

4.4 Energi

4.4.1 Utsläpp av koldioxid relaterat till energi

Utsläpp relaterat till energi omfattar fjärrvärme, elanvändning för fastigheter/lokaler, gatubelysning, vatten- och avlopp, användning av gasol samt diesel för reservkraft. För 2024 landade dessa utsläpp på ca 400 ton, CO₂-ekv.

Figur 6. Utsläpp relaterat till energi, ton, CO₂-ekv per år.

4.4.2 Produktion av energi

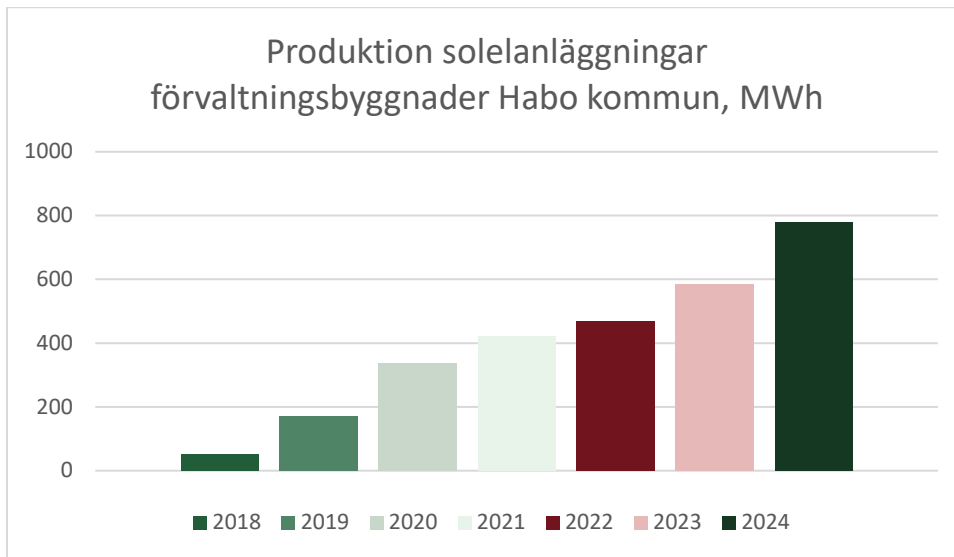
Kommunens mål är att producera minst 30 000 MWh/år förnybar energi och minst 2 100 MWh/år förnybar el senast år 2030.

Under 2024 var den totala kommunala förnybara energiproduktionen, exklusive el, 6 071 MWh (2023: 24 977 MWh, 2022: 28 701 MWh, 2021: 29 932 MWh och 2020: 25 356 MWh). Resultatet visar att den förnybara energiproduktionen minskat med ca 75 % mellan 2023 och 2024. Detta beror på att ingen fjärrvärmeproduktion längre sker i Gunnarsbo, utan den förnybara energiproduktion som finns kvar i Habo kommun är vattenkraft (2 087 MWh) och produktion i Fagerhult (3 984 MWh).

Den totala kommunala förnybara elproduktionen var 2 867 MWh, varav 780 MWh solet och 2 087 MWh småskalig vattenkraft (2023: 2 396 MWh, 2022: 1 659 MWh, 2021: 561 MWh och 2020: 1 415 MWh). Detta innebär att den förnybara elproduktionen har ökat med 20 % mellan 2023 och 2024. Ökningen har skett såväl inom solet som småskalig vattenkraft.

Kommunen producerade 890 kWp under 2024 genom solceller på kommunala byggnader. Detta omfattar även Habo Energis anläggningar och fastigheter. Motsvarande siffror var 2023: 912 kWp, 2022: 649 kWp, 2021: 465 kWp, 2020: 465 kWp.

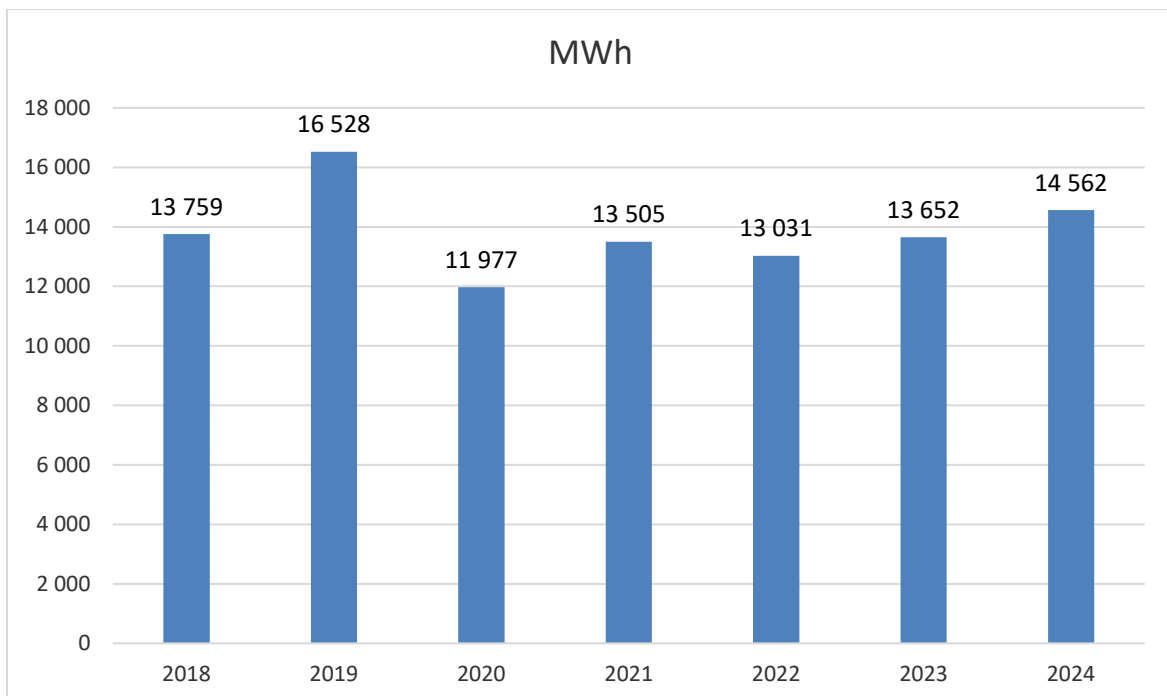
Totalt producerade kommunen tillsammans med de kommunala bolagen 780 MWh solceller genom solceller på kommunala byggnader. Motsvarande siffror var 2023: 585 MWh, 2022: 469 MWh, 2021: 421 MWh och 2020: 337 MWh. Ökningen mellan 2023 och 2024 motsvarar 33 %.

Figur 7. Produktion solelanläggningar förvaltningsbyggnader Habo kommun år 2018–2024.

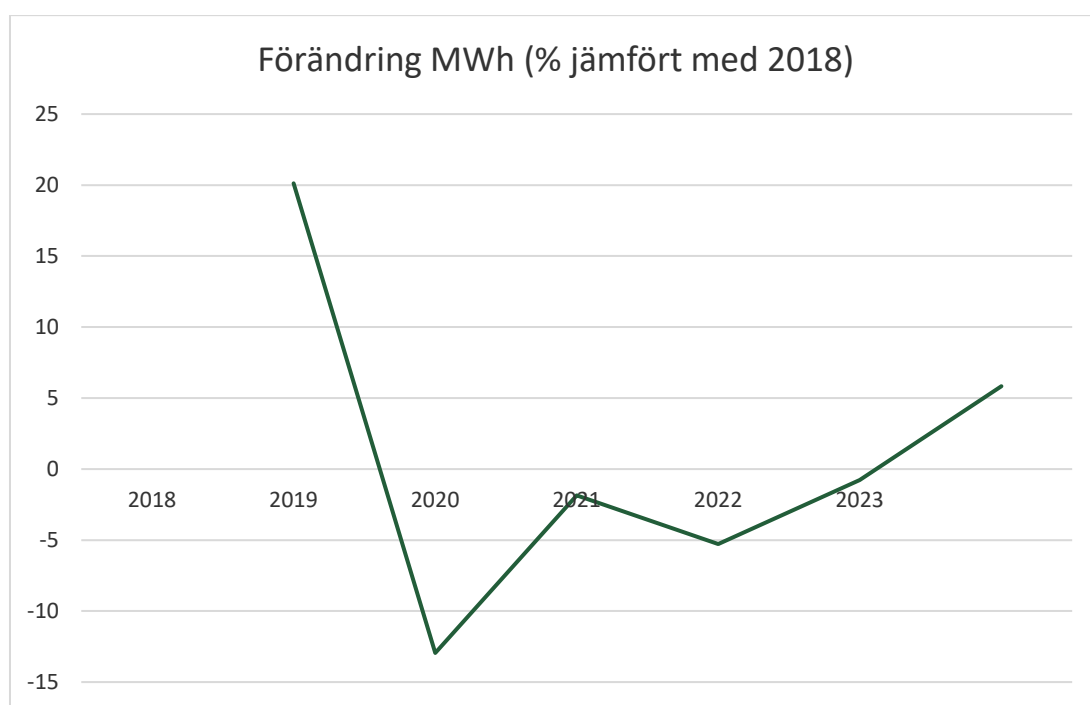
4.4.3 Användning av energi

En sammanställning över total energianvändning visar att det gick åt ca 14 500 MWh under 2024 för kommunens verksamheter och kommunala bolagen. Motsvarande siffra för 2023: ca 13 700 MWh, 2022: ca 13 000, 2021: 13 500 MWh och 2020: ca 12 000 MWh.

Figur 8. Användning energi, MWh, per år, 2018–2024.

Trenden avseende energianvändning för åren 2018–2024 ser ut enligt figur 10. Jämfört med basåret 2018 har energianvändningen ökat med 803 MWh, vilket motsvarar ca 6 %.
 Energianvändning till egenägda fastigheter, inhyrda lokaler, vatten- och avloppsverksamhet och reservkraft har ökat, medan energianvändning till kommunens fordonsflotta och gatubelysning har minskat. Störst ökning finns inom vatten- och avloppsverksamhet, följt av inhyrda lokaler. Värt att notera är att elanvändningen i egenägda fastigheter har minskat mellan 2023 och 2024. Resultatet innebär att elanvändningen i egenägda fastigheter stadigt har minskat under de senaste tre åren.

Figur 9. Trenden för energianvändning, förändring %, MWh, per år, 2018–2024.

Vid en jämförelse mellan 2023 och 2024 visar statistiken att energianvändningen har minskat avseende kommunens fordonsflotta. Däremot har energianvändningen till egenägda fastigheter, inhyrda lokaler, VA, gatubelysning och reservkraft ökat. Resultatet innebär en ökning med ca 7 % gällande energianvändningen mellan 2024 och 2023.

Nyckeltal för förbrukad el per kvadratmeter i egenägda lokaler är 69 kWh/kvadratmeter för 2024.

Tabell 3 visar att merparten av energianvändningen går till egenägda fastigheter, därefter följer ordinarie vatten- och avloppsverksamhet.

	Egenägd a fordon	Gatubelysning	Vatten och avlopp	Egenägd a fastigheter	Inhyrda lokaler	Reservkraft	Totalt energi
2018	1 629	1 153	822	10 095	53	7	13 759
2019	4 427	1 164	783	10 095	51	7	16 528
2020	448	1 114	1 283	9 106	20	7	11 977
2021	532	1 075	1 382	10 508	0	7	13 505
2022	1 223	1 047	1 310	9 444	0	7	13 031
2023	1 055	977	1 343	10 068	203	6	13 652

2024	1 042	1098	1512	10 647	255	8	14 562
-------------	-------	------	------	--------	-----	---	--------

Tabell 3. Sammanställning energianvändning, MWh, 2018–2024.

Kostnaderna för el ökade med 6 miljoner kr under 2022 jämfört med föregående år och landade på en total kostnad på 16 miljoner kronor. Den ökade kostnaden berodde främst på skenande elpriser. Under 2023 sjönk elkostnaderna och landade på 12,5 miljoner kronor. Under 2024 har dessa kostnader fortsatt att sjunka och landade slutligen på 11,4 miljoner kronor.

4.4.4 Energieffektivisering

Kommunen äger ca 80 % av de lokaler som används och hyr resterande av Habo Bostäder och några enskilda privata fastighetsägare. Kommunens byggnader värms i huvudsak upp med fjärrvärme. Undantag är tennishallen och Fagerhus, som båda är eluppvärmda.

För att effektivisera och motverka ökad energianvändning arbetar kommunen sedan snart 25 år med energieffektivisering. Kommunen jobbar alltid löpande med att optimera energiförbrukningen både i överordnat styrsystem och ute på plats i anläggningarna. Kommunen gör månatliga avläsningar av el, fjärrvärme och vatten. Under årens lopp har kommunen gjort många åtgärder. Några exempel:

- installation av närvarostyrd belysning,
- utbyte av armaturer/lampor,
- installation av värmekanaler,
- förbättrad isolering,
- ventilbyten,
- fönsterbyten,
- utbyte av datorcentraler,
- utbyte/uppgradering av styr- och övervakningssystem,
- utbyggnad av solcellsanläggningar, energieffektiv belysning och andra åtgärder sker fortlöpande.

Kommunen har effektiviserat energianvändningen i ett antal byggnader. Här följer exempel på åtgärder specifikt under 2024:

- utbyte av styr- och reglersystem,
- optimering av drifttider för ventilation,
- optimering av värmesystem,
- bytt ljusrörsarmaturer mot LED i flertal fastigheter mestadels skolor, men även vårdcentrum,
- bytt fasadbelysning mot LED,
- utbyggnad av solcellsanläggningar på Kärrsgården (inte klart än, påbörjades i december 2024).

4.5 Transporter och resor

Kommunen har tagit fram en plan för att arbeta med organisationens transporter och resor och infört ett fordonsflottesystem för kommunorganisationen. Med systemet kan kommunen effektivisera, kvalitetssäkra och digitalisera administrationen kring fordonen och kvalitetssäkra redovisning:

- Digitalisera körjournaler: Detta kommer att spara tid och minska risken för fel.
- Öka kontrollen över driftkostnader: Genom att få en tydligare bild av kostnaderna kan kommunen planera bättre.
- Rapportera klimatpåverkan: Kommunen kommer att kunna följa fordonen och deras påverkan på miljön och få en tillförlitlig statistik.
- Planera besiktningar och service: Systemet ger bättre översikt över när fordonen behöver underhåll.
- Optimera fordonens utnyttjande och rutter: Kommunen kommer kunna planera nyttjandet av fordonen på ett bättre sätt och användandet blir därmed mer effektivt.

Habo Energi har redan elektroniska körjournaler.

I kommunens bilpolicy och i vägledningen för cirkulära inköp (produktgruppen fordon) finns följande fastställda prioriteringsordning för fordon:

- El
- Hybrid
- Biodiesel (HVO 100, RME100 eller annan FAME100)
- Bioetanol (ED95/E85/75)

I sista hand diesel och bensin, om inget annat fungerar.

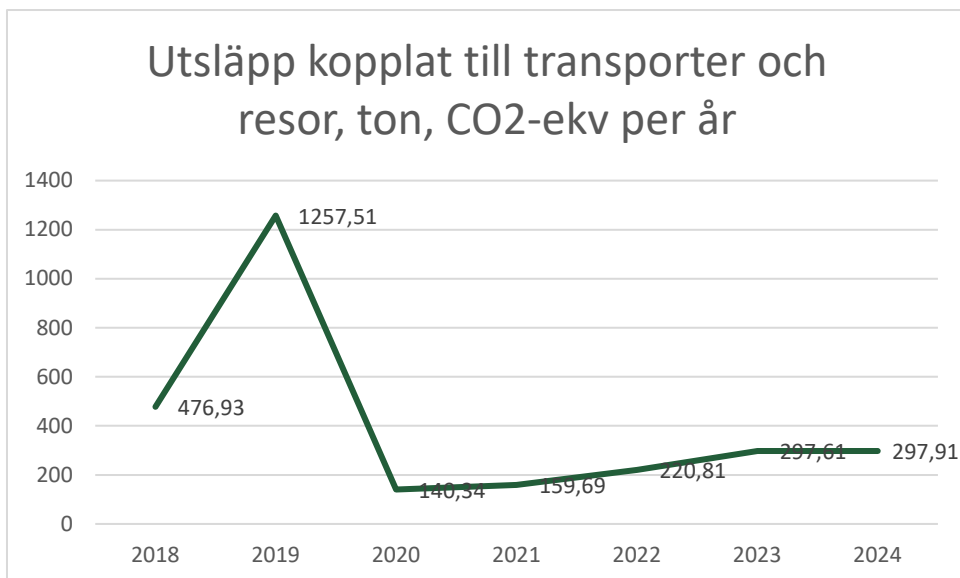
4.5.1 Utsläpp av koldioxid relaterat till transporter och resor

Under 2024 körde vi ca 145 600 mil med kommunens fordonsflotta (personbilar och lätta lastbilar), ca 567 mil tjänsteresor med hyrbil, ca 9 148 mil tjänsteresor med privatbil och flyg ca 8 148 mil⁹. Sammanlagt blir det drygt 163 500 mil. Detta motsvarar knappt 41 varv runt jordklotet¹⁰. Motsvarande siffror för 2023: 125 800 mil (ca 31 varv runt jordklotet), 2022: 150 600 mil, 2021: 86 200 mil och 2020: 81 800 mil. Det sammanlagda antalet mil för resor och transporter visar en ökning på 30 % mellan 2023 och 2024. Körda mil med hyrbil och privat bil har sjunkit, medan körda mil med kommunens fordonsflotta och antal mil flygresor har ökat.

Dessa transporter/resandet har under 2024 genererat ca 298 ton CO₂-ekvivalenter. Det motsvarar ungefär samma mängd som för 2023. Jämfört med basår 2018 har utsläppen minskat med 35 %.

⁹ På grund av byte av resebyrå så saknas uppgifter på merparten av flygresorna under 2023.

¹⁰ Enligt beräkningen att ett varv runt jordklotet är 4 000 mil.

Figur 10. Utsläpp kopplat till transporter och resor, ton, CO₂-ekv per år.

	Privat bil i tjänsten	Egenägda fordon	Tjänsteres or flyg	Tjänsteres or hyrbil ¹¹	Totalt transporter och resor
2018	17,38	441,48	16,41	1,66	476,93
2019	20,22	1221,47	10,24	5,58	1 257,51
2020	13,74	124,05	0,71	1,84	140,34
2021	8,46	146,50	3,35	1,38	159,69
2022	13,89	300,45	15,23	1,24	330,81
2023	14,78	274,32	7,56 ¹²	0,95	297,61
2024	12,65	271,99	12,40	0,87	297,91

Tabell 4. Utsläpp ton, CO₂-ekv från olika transporter och resor.

4.5.2 Kommunens fordonsflotta¹³

Kommunens mål är att hela fordonsflottan ska vara fossilbränslefri senast år 2030.

Kommunens personbilar ska vara fossilbränslefria år 2025.

Kommunens fordonsflotta består av 42 personbilar (48 st under 2023) och 34 lätta lastbilar (32 st under 2023), totalt 76 fordon exklusive arbetsmaskiner. Kommunen har därmed färre personbilar men fler lätta lastbilar vid en jämförelse mellan 2023 och 2024.

För närvarande utgörs fordonsflottan av 58 % miljöbilar, varav 90 % personbilar och 18 % lätta lastbilar. Motsvarande siffror för 2023 var 81 % personbilar och 22 % lätta lastbilar. Andelen lätta lastbilar som är miljöfordon har sjunkit, från 22 % under 2023 (32 st) ner till 18 % under 2024 (34 st). Samtidigt har andelen personbilar som är miljöfordon ökat och ligger nu nära full måluppfyllelse.

¹¹ Endast personbilar drivna på diesel.

¹² På grund av byte av resebyrå så saknas uppgifter på merparten av flygresorna under 2023.

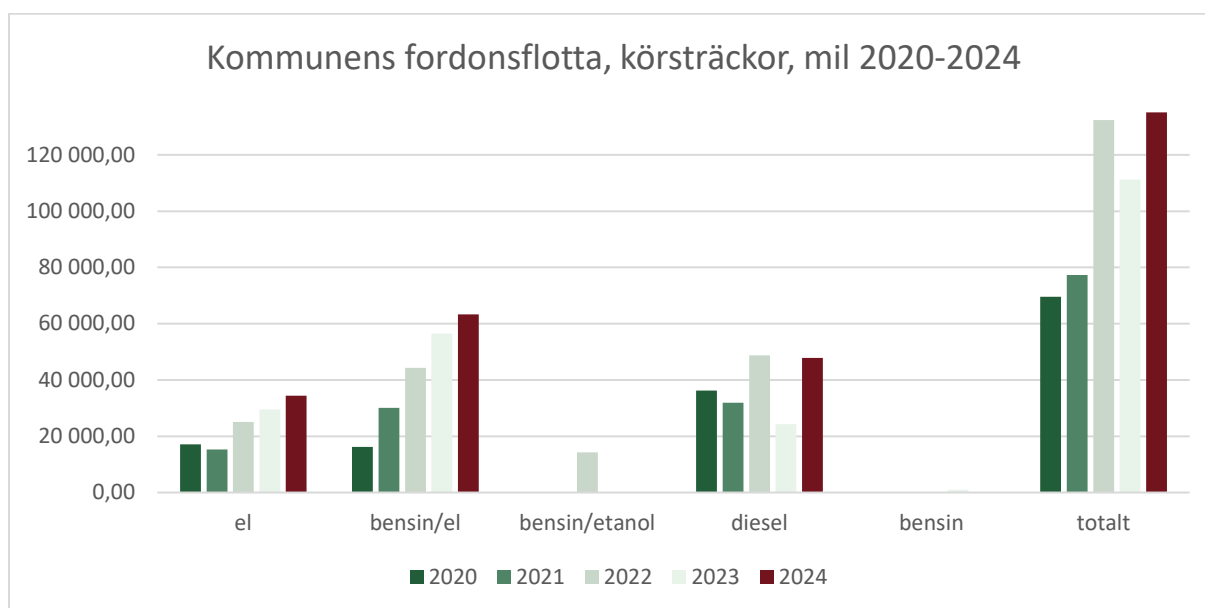
¹³ Endast Habo kommun, siffror för kommunala bolagen ingår inte i detta avsnitt.

	Personbilar	Lätta lastbilar	Totalt kommunens fordonsflotta
Bensin/el	20	0	20
Bensin/etanol	0	0	0
Bensin	0	0	0
Diesel	4	28	32
El	18	6	24
Totalt antal fordon	42	34	76
Andel miljöfordon	90 %	18 %	58 %

Tabell 5. Fördelningen mellan bränsleslag och andel miljöbilar uppdelat på personbilar och lätta lastbilar samt totalt kommunens fordonsflotta.

I Habo finns för närvarande tillgång till bensin, diesel, bioetanol (ED95/E85/75) och laddinfrastruktur, medan det saknas tankstationer för biogas och biodiesel (HVO 100, RME100, FAME100). De drivmedel som kommunen använder för fordonsflottan är därför diesel, bensin/el i hybridbilar och laddning med el. Kommunen har fordon som kan drivas på HVO (ca 22 stycken av de 32 diesel-fordonen), men det finns inget tankställe i kommunen. Därför tankas dessa fordon med diesel.

Körsträckor för fordon med olika drivmedel fördelar sig enligt figur 11¹⁴. Flest mil under 2024 har kommunen kört med laddhybrider (bensin/el), därefter kommer diesel och sedan elbilar. Antal körda mil har ökat mellan 2023 och 2024 med 30 %. Jämfört med 2020 körde vi ungefär dubbelt så många mil under 2024. Detta trots att kommunen har färre fordon 2024 (76 st) jämfört med 2023 (80 st).

Figur 11. Kommunens fordonsflotta, körsträckor, mil, 2020–2024.

Kommunen har en bilpool, som består av fem personbilar. Fordonet som drivs på bensin/el kördes 1 031 mil, medan de fyra elbilarna kördes 3 959 mil. Nyttjandegraden mellan de fyra fordonen är väldigt varierande. Tre av fordonen har körts över 1 000 mil vardera, medan de

¹⁴ I körsträckorna ingår inte statistik för räddningstjänsten under 2020–2022, däremot ingår det för 2023.

två andra fordonen har körts ca 500 mil vardera. Användningen av bilpoolens fordon har minskat med ca 30 % mellan 2023 och 2024.

4.5.3 Omställning till fossilfria transporter och resande

Vid årsskiftet 2024/2025 fanns i Habo 88 laddpunkter avsedda för elbilar, varav 44 av laddpunkterna är publika. Antalet laddpunkter i kommunen har därmed ökat under året. Det finns inga möjligheter att tanka biogas eller HVO i kommunen.

Under 2024 har arbetet med att ta fram en cykelplan för Habo tätort fortsatt. Planen ska antas i början av 2025. Cykelplanen tar ett samlat grepp om cykelplanering. Genom planen ska cyklandet främjas och bidra till en positiv cykelkultur samt ge förutsättningar för trygg, trafiksäker, sammanhängande och attraktiv gång- och cykeltrafik. Syftet med planen har varit att kartlägga och vid behov utveckla cykelnätet och cykelmöjligheterna samt göra Habo mer cykelvänligt.

Kommunen håller i möjligheterna med digitala möten till viss del. Det går fortsatt att delta i många nätverk, både inom kommunen och externa nätverk, digitalt. Kortare möten och avstämningar sker också digitalt, både inom kommunen och med externa aktörer. De resor som görs planeras och samordnas så långt det är möjligt för att minimera antal mil och utsläpp. Ett exempel är arbetsfordonen hos vaktmästeriet. Dessa används förutom för transporter också vid snöröjning och sladdning av konstgräs samt grusade ytor.

Habo energi har arbetat fram en strategi med en mängd aktiviteter som genomförs:

- Veckovisa leveranser av material istället för dagliga.
- Se över möjligheten att övergå till miljödiesel/HVO för kvarvarande dieslbilar.
- Planera för returerna där man har leveranser/utkörning av material i egen regi.
- Se över grundutrustningen i bilar så att man inte behöver åka extra och hämta.
- Ecodriving kurs är planerad under 2025.

4.6 Reflektion och analys av minskad klimatpåverkan

Resultaten för fokusområdet visar på måluppfyllelsen delvis uppfyllt. Måluppfyllnaden spretar inom fokusområdet:

- mål 3 - produktion av förnybar el och mål 7 - upphandlade transporter ska ske med förnybara drivmedel är helt uppfyllda,
- mål 2 - användning av energi från fjärrvärme och/eller förnybara källor och mål 4 - produktion av förnybar energi är inte uppfyllda.
- mål 6 - personbilar ska vara fossilbränslefria är i hög grad uppfyllt, medan fordonsflottan ska vara fossilbränslefri och infrastrukturen för miljöbilar ska byggas ut båda är delvis uppfyllda.
- mål 1 om miljöcertifiering har inte gått att bedöma.

Genom att följa upp resultaten i miljöprogram och klimatprogram och genom att mäta utsläppen av koldioxid och andra växthusgaser inom en rad områden får kommunen vetskap om koldioxid- och växthusgasavtrycket och underlag för att vidta relevanta åtgärder för att minimera utsläppen. Under 2024 landade det totala utsläppet av koldioxid och andra växthusgaser på 1 595 ton CO₂-ekvivalenter. Sedan år 2020 har utsläppen av koldioxid och andra växthusgaser ökat nästintill dubbelt så mycket. Mellan 2023 och 2024 har takten på

ökningen ökat (+518 ton CO₂). Utvecklingen skulle behöva brytas om kommunen ska kunna bidra enligt länets koldioxidbudget. Länets koldioxidutsläpp skulle nämligen behöva minska med 13,2 procent årligen fr.o.m. 2023, om länet ska uppfylla sin del av Parisavtalet.¹⁵

Den procentuella förändringen 2020–2024 visar att utsläppen av koldioxid och växthusgaser ökat med ca 50 %, energianvändningen har ökat med 22 % och Habo använder numera en fossilfri mix med ca 30 % från vattenkraft och ca 70 från kärnkraft, dvs ca 30 % förnybar energi.

Utvecklingen sedan basår 2018 visar:

- Minskade utsläpp från transporter och resor, reservkraft
- Ungefär samma nivå för köldmediumläckage
- Ökade utsläpp från egenägda fastigheter, inhyrda lokaler, gatubelysning samt vatten- och avloppsverksamhet

Vid en jämförelse mellan 2023 och 2024 visar statistiken att utsläppen har fortsatt att minska avseende kommunens fordonsflotta, tjänsteresor med hyrbil och tjänsteresor med privat bil. Däremot har utsläppen kopplade till flygresor ökat med nästan tre gånger så mycket. Vidare har utsläppen kopplat till köldmediumläckage minskat. Utsläpp kopplat till egenägda fastigheter, inhyrda lokaler, gatubelysning, VA och reservkraft har fortsatt att öka. Likaså har utsläpp kopplat till livsmedel ökat.

Resultaten visar att det område som ledde till störst utsläpp av växthusgaser under 2024 var livsmedel, följt av egenägda fastigheter och därefter kommunens fordonsflotta.

Mellan 2023 och 2024 har utsläpp kopplat till livsmedel ökat med 18 % och utsläpp kopplat till egenägda fastigheter har gått från nära 0 till nästan 400 ton CO₂-ekv., medan utsläpp kopplat till kommunens fordonsflotta minskat med 1 %.

Att utsläpp kopplat till livsmedel hamnar högt beror på att kommunen behöver stora mängder livsmedel till kostverksamheten för förskola, skola och äldreomsorg. Kommunen är en växande kommun och bland annat Kärnekulla skola och förskola har öppnat på senare tid., vilket medfört att antalet barn och unga har ökat inom förskola och skola. Mängden livsmedel har ökat under 2024 jämfört med 2023 och både totala antalet ton CO₂-ekv och CO₂-ekv/kg är högre. Habo kost bedriver ett aktivt arbete med bland annat aktiva val för mer klimatsmart mat på menyerna och minskat serverings- och tallriksvinn. Kommunen behöver fortsätta ge möjlighet och förutsättningar för detta kontinuerliga arbete.

Ökningen av utsläpp kopplat till egenägda fastigheter beror på att kommunen och kommunala bolagen har valt att inte köpa förnybar el utan har tecknat avtal om fossilfri el¹⁶. Vidare räknas fjärrvärmens inte längre som 100 % förnybar. Sedan 2024 distribueras fjärrvärmens från

¹⁵ <https://www.rjl.se/nyheter/nyheter-och-pressmeddelanden/samlat-krafttag-for-att-minska-lanets-koldioxidutslapp-307666>

¹⁶ Förnybar elproduktion kommer från flöden som naturligt förnyas, t.ex. vatten, vind och sol. Dessa kraftkällor är både förnybara och fossilfria. Begreppet fossilfri energi är bredare och omfattar allt som inte kommer från fossila bränslen (t.ex. kol, olja och naturgas). Kärnkraften är fossilfri, men inte förnybar, eftersom det uran som används i reaktorerna är från en ändlig, icke-förnybar källa.

Jönköping. Den fjärrvärmens är inte helt förnybar, vilket beror på att avfall till viss del används vid produktionen av fjärrvärmens.

Kommunens mål är att producera minst 30 000 MWh/år förnybar energi och minst 2 100 MWh/år förnybar el senast år 2030. Resultaten visar att kommunen nått målet avseende produktion av förnybar el, vilket är en positiv utveckling. Resultaten innebär att den förnybara elproduktionen har ökat med 20 % mellan 2023 och 2024. Ökningen har skett såväl inom solel som småskalig vattenkraft. Däremot har måluppfyllelsen för produktion av förnybar energi sjunkit kraftigt under samma period, vilket huvudsakligen beror på att ingen fjärrvärmeproduktion längre sker i Habo. Resultaten innebär att produktionen av förnybar energi har sjunkit med ca 75 %. Under samma period har produktion av MWh från solceller ökat med 33 % och kommunen behöver fortsätta denna positiva trend avseende produktion från solceller. Framöver är kommunen beroende av produktionen av solel och småskalig vattenkraft för att kunna bidra till produktion av förnybar energi. Kommunen har ingen egen vindkraftsproduktion.

En sammanställning över total energianvändning visar att det gick åt ca 14 500 MWh under 2024 för kommunens verksamheter och kommunala bolagen. Motsvarande siffra för 2023 är ca 13 700 MWh. Att energianvändningen ökar totalt sett kan bero på att Habo kommun är en växande kommun där infrastruktur och anläggningar byggs ut för att matcha de behov som uppstår i en växande kommun. Energianvändning till gatubelysning, inhyrda lokaler, vatten- och avloppsverksamhet och reservkraft har ökat, medan energianvändning till kommunens fordonsflotta och egenägda fastigheter har minskat. Störst ökning finns inom vatten- och avloppsverksamhet, följt av inhyrda lokaler. Värt att notera är att elanvändningen i egenägda fastigheter har minskat mellan 2023 och 2024. Resultatet innebär att elanvändningen i egenägda fastigheter stadigt har minskat under de senaste tre åren.

Utsläppen relaterat till transporter och resor har sjunkit med ca 35 % jämfört med basåret 2018. Det sammanlagda antalet mil för resor och transporter visar en ökning på 30 % mellan 2023 och 2024. Körda mil med hyrbil och privat bil har minskat, medan körda mil med kommunens fordonsflotta och antal mil flygresor har ökat. Det är positivt att trenden med ökade utsläpp kopplat till användning av privat bil i tjänsten är bruten, men samtidigt kan det vara så att statistiken inte är komplett. Användningen av bilpoolens fordon har minskat med ca 30 % mellan 2023 och 2024. Kommunens fordonsflotta totalt sett består av färre fordon under 2024 jämfört med 2023. Diesel är det drivmedel som används mest.

Genom att aktivt arbeta för fortsatt byte till fossilbränslefria fordon minimerar kommunen utsläppen från fordonsflottan. 90 % av personbilarna är numera miljöfordon, medan 18 % av de lätta lastbilarna är miljöfordon. Det betyder att målet för personbilar nästan är helt uppfyllt, vilket är en positiv utveckling. Utvecklingen för hela fordonsflottan går dock inte framåt, eftersom andelen miljöfordon bland lätta lastbilar har sjunkit jämfört med 2023.

Diesel är den mest förekommande fordonstypen i kommunens fordonsflotta (32 av 76 fordon) och diesel är även fortfarande den största förbrukningskategorin gällande drivmedel (ca 77 m3). Faktorer som påverkar mängden diesel som går åt kan vara svåra att förutsäga. Exempelvis går det åt mer diesel ju mer snöröjning som krävs och därmed även behov av att sopa upp vägar m.m. efter vintersäsongen. Ett annat exempel är att mer diesel går åt ju mer regn under sommarmånaderna och desto mer gräsklippning som efterfrågas. Flest mil under

2024 har kommunen dock kört med laddhybrider (bensin/el) i fordonsflottan, följt av diesel och därefter el.

Om hela kommunens och de kommunala bolagens fordonsflottor gemensamt skulle använda HVO istället för diesel skulle CO₂-utsläppen kunna minska med 75 % jämfört med dagens förbrukning. (HVO ger 12 ton CO₂ istället för diesel 47 ton CO₂). Detta skulle kunna bidra till att dämpa den ökande trenden av totala utsläpp av koldioxid och andra växthusgaser. Kostnadsmässigt skiljer det ca 45 000 kronor mellan att köpa in diesel och HVO¹⁷.

Kommunen behöver fortsätta jobba aktivt för att minska utsläppen från transporter och resande. Genom att eftersträva en god efterlevnad av resepolicy och bilpolicy samt att skapa fler incitament hur kommunen kan resa hållbart kan kommunen påverka sig själv och det fossilfria resandet. Framtagandet av cykelplan för Habo och planen för laddinfrastruktur är andra åtgärder som ytterligare kan påverka möjligheterna till fossilfritt resande såväl inom kommunorganisationen som för kommuninvånare, lokalt näringsliv och civilsamhället. Digitala möten är ytterligare ett gott exempel.

Förslag för fortsatt utveckling:

- minska koldioxidutsläppen och arbeta för att åstadkomma en sjunkande trend
- ge möjlighet och ökade förutsättningar för mer klimatsmart mat på menyerna och minskat serverings- och tallriksvinn
- öka produktionen av förnybar energi
- bevaka utvecklingen av energianvändningen, exempelvis kan ett byte till annat uppvärmningssystem än eluppvärmning i tennishallen och Fagerhus göra skillnad.
- översyn av hur effektivt nyttjandet av fordonsflottan är
- se över möjligheter kring en gemensam HVO-tank för hela kommunkoncernens fordon
- reducera det totala transportbehovet

¹⁷ Beräkningen är gjord enligt följande förutsättningar: kommunen körde ca 47 800 mil med diesel under 2024. Av dessa hade ca 20 000 mil kunnat köras med HVO. Diesel kostar 18,34 kr/l och HVO kostar 22,74 kr/l (daterat 2025-02-05). I beräkningen ingår de 20 fordonen i kommunens fordonsflotta som skulle kunna gå på HVO (av totalt 32 dieselfordon). De kommunala bolagens dieselfordon ingår inte i just denna beräkning.

5. Hållbar konsumtion och produktion¹⁸

Figur 12. Globala hållbarhetsmålen. Mål 12 - hållbar produktion och konsumtion, mål 13 - bekämpa klimatförändringar samt nationella miljökvalitetsmålen Begränsad klimatpåverkan och Giftfri miljö.

5.1 Måluppfyllelse och samlad bedömning

Bedömning		Taggar
	Globalt hållbarhetsmål 13: Bekämpa klimatförändringarna, Nationellt miljömål: Begränsad klimatpåverkan, Globalt hållbarhetsmål 12: Hållbar konsumtion och produktion, Nationellt miljömål: Giftfri miljö	
Mål	Bedömning	Trend
09 LCA ska vara en naturlig del i upphandlingsprocessen och lämpliga miljökrav ska ställas då upphandlingen bedöms ha betydande miljöpåverkan		→
10 Kommunens verksamheter ska främja fossilfria produkter enligt principer för cirkulär ekonomi vid upphandling		→
11 Kommunens verksamheter ska minimera sin resursanvändning genom ökad digitalisering		↗
12 Kommunen ska arbeta aktivt för att minimera miljö- och klimatpåverkan från livsmedelskonsumtionen		↘
13 Kommunen ska källsortera allt sitt avfall (inkl matavfall) senast år 2023		→
14 Matsvinnet från de kommunala tillagnings- och beredningsköken ska minska		↗

Kommentarer till målbedömning:

- Mål 9, indikator: Andel upphandlingar där livscykelanalyser gjorts, i de fall upphandlingen bedömts ha betydande miljöpåverkan (procent) - Inte genomförbart.

¹⁸ Se bilaga 1–3 för resultat per indikator och åtgärder.

LCA har inte genomförts då kompetens och underlag för detta har saknats. En omvärdering mot LCC bör göras.

- Mål 10, indikator: Andel upphandlingar där krav ställs för att främja fossilfria produkter (procent). – Delvis uppfylld, arbete sker enligt principen för cirkulär ekonomi, men nyckeltal i miljöprogrammet saknas för att mäta cirkularitet.
- Mål 12: Politiskt beslut i samband med livsmedels-upphandlingen att ta bort kravet på ekologiska livsmedel, vilket lett till att andelen ekologiska livsmedel i kommunala verksamhet minskat drastiskt.
- I bedömningen ingår även en åtgärd från klimatprogrammet (åtgärd nr 12). Denna åtgärd är 100 % (1 st) är genomförda/uppnådda. I bedömningen ingår också två åtgärder från regionalt åtgärdsprogram Hälsans miljömål (åtgärd nr 8, 9). Av dessa två åtgärder är: 33 % (1 st) är genomförda/uppnådda och 33 % (1 st) är hälften genomförda.

5.2 Hållbar upphandling

Kommunen bedriver ett kontinuerligt arbete för att utveckla hållbar upphandling. Eftersom kommunen köper varor och tjänster för runt 250 miljoner kronor varje år ger det stora möjligheter att bidra till ökad hållbarhet vad gäller miljö, socialt och ekonomiskt. Att dessutom tänka cirkulärt är ett enkelt sätt att göra god skillnad!

Hållbar upphandling blir därmed ett verktyg för att integrera hållbarhetsaspekter i verksamheten och nå mål inom miljö- och hållbarhet. Med stöd av kommunens policy för inköp och upphandling och därtill hörande riktlinjer ställer kommunen krav på kvalitet och hållbarhet i balans med kostnad. I policyn och riktlinjerna finns definierat vad Habo kommun menar med ekonomiskt hållbar, socialt ansvarsfull och miljömässigt hållbar upphandling.

Kommunen har vidareutvecklat arbetssätt för hållbar upphandling genom en checklista. I checklistan finns 29 punkter att förhålla sig till, tex. livscykelkostnad, krisberedskap, sysselsättningsfrämjande åtgärder, barnens rätt, klimatpåverkan och biologisk mångfald. I checklistan finns länkar till lathundar och vägledningar samt stöd och fördjupning för de olika punkterna i checklistan. Under året har kommunen också förfinat och skruvat på modellen för att bedöma betydande miljöpåverkan. Vidare har kommunen sedan tidigare gjort en miljöspendanalys, som visar hur stor påverkan är från organisationens inköp och vilka inköp som har störst påverkan ur miljösynpunkt. De områden kommunen prioriterat ur miljösynpunkt vid upphandlingar har hög miljöspend, tex fordon och resor, vilket styrker gjorda prioriteringar. Dessa arbetssätt ger stöd i att bedöma vilka upphandlingar som kan ge störst effekt att fokusera på för att nå mål kring hållbarhet och integrera miljöaspekter i det strategiska upphandlingsarbetet.

Upphandlingsfunktionen och miljö- och hållbarhetsstrategen går igenom kommande upphandlingar och bedömer om de kan innebära betydande miljöpåverkan. De upphandlingar som bedöms kunna innebära sådan påverkan går sedan vidare i kravarbetet i upphandlingsprocessen. Under 2024 bedömdes att 8 av 48 upphandlingar kan ha betydande miljöpåverkan (huvudsaklig). Miljökrav ställdes i 7 av dessa 8 upphandlingar, dvs 88 %.

Det gällde markentreprenadarbeten, luftfilter, järnhandelsvaror inklusive skyddsutrustning, Adda Hygienartiklar och städmaterial, specialresor med minibuss och handikappfordon - område 4 Habo, konstgräsplan - slätten samt idrotts- och friluftsmateriel. I den upphandling där relevanta krav inte ställts har direktupphandling genomförts.

Samarbetet mellan kommunen och de kommunala bolagen gällande upphandling har fortsatt och Habo Energi har arbetat vidare med bland annat rutiner för upphandling och att genomföra upphandlingar.

5.2.1 Cirkulära inköp

Cirkulära inköp ger resursbesparingar och kan minska kostnader för inköp, bidra till längre livslängd och fler användningsområden för olika produkter. Kommunen har en vägledning för cirkulära inköp, som riktar in sig på möbler, arbetskläder, fordon och drivmedel, livsmedel samt plastförpackningar och produkter. I vägledningen finns en prioritetsordning som guidar verksamheterna när de ställer om till cirkulära inköp:

- Identifiera - vilket behov har verksamheten?
- Överväg - är inköpet verkligen nödvändigt?
- Undersök - möjligheter till att nyttja det vi redan har i form av material och saker i verksamheterna?
- Undersök - finns det tjänster inom området att använda istället för att köpa en produkt?
- Reparera!
- Köpa begagnat!
- Köpa nytt enligt gällande avtal!

Kommunen går regelbundet igenom upphandlingsplanen för att identifiera möjligheter att ställa krav på minskad klimatpåverkan och cirkulära krav inom fler/nya avtalsområden. Arbete pågår kombinerat med att ställa krav kopplade till förlängd livslängd och krav på återvunna och begagnade produkter. Två aktuella exempel från 2024 är att vi använder Addas krav enligt standardsortiment på demonterbara möbler och att vi får erbjudande att köpa begagnade instrument inom upphandlingen av musikinstrument.

Kommunala bolagen gör bedömning av om det är lämpligt att ställa krav på minskad klimatpåverkan och cirkularitet i planeringsstadiet och ska se över rutinerna för detta ytterligare.

Kommunen samarbetar med en leverantör som planterar träd för att minska klimatpåverkan. För varje planterat träd bidrar vi med 0,50 Euro till utbildning och forskning om biologisk mångfald via samarbetspartnern Plant-for-the-Planet. Genom att minska små beställningar och välja miljövänliga produkter har kommunen minskat förpackningslöseri och transportutsläpp. Under året har små beställningar minskat med 15 % och miljövänliga produkter ökat med 4 %, vilket har lett till:

- 150 planterade träd (varje träd absorberar ca 10 kg koldioxid/år)
- 76 Euro till biologisk mångfald

Kommunen har avtal med en lokal leverantör för gardiner, inklusive sömnad, tillbehör och montage. Leverantören ska ta tillbaka textilier för återanvändning eller materialåtervinning under hela deras livslängd, om de inte är uttjänta. Leverantören ska återanvända befintliga gardiner och gardinstänger så mycket som möjligt och vid behov sy om eller justera befintliga produkter. Miljömärkta tyger ska prioriteras. Krav har ställts på att textilier inte får innehålla skadliga kemikalier enligt Reach-förordningen och inte heller vissa mjukgörare och flamskyddsmedel.

Fler exempel från 2024 gäller arbetskläder. I samarbete med kommunens leverantör finns numera ett grönt sortiment för arbetskläder anpassat till Habo kommun. Märket heter Fristads Green och är världens första miljödeklarerade klädkollektion. Inköpare beställer från det gröna sortimentet under förutsättning att produkten har rätt funktion och passar plånboken. I de fall det gröna sortimentet inte passar finns alltid minst ett alternativ att använda istället. Av de inköp kommunen gjort av arbetskläder utgjorde det gröna sortimentet 27 % (24 plagg av 88 plagg). Inköpen från det gröna sortimentet har sparat både pengar och CO2-utsläpp. Kommunala bolagen märker om sina arbetskläder istället för att köpa nya.

Under året förefaller inte mycket ha skett kring återbrukade möbler. Det finns ett exempel där kommuner köpt återbrukade möbler för 15 000 kr, istället för nya möbler. Eftersom kommunen saknar systemstöd för att följa utvecklingen kring återbrukade möbler kan det dock finnas fler exempel.

5.2.2 Upphandling transporter

Kommunens mål är att upphandlade transporter ska ske med förnybara drivmedel senast 2030. Kommunen har fortsatt att tillämpa krav-biblioteket för transporter och fordon. I krav-biblioteket finns exempel på krav som går att ställa avseende fordon, drivmedel, kemikalier, planering och uppföljning. Under 2024 har vi upphandlat specialanpassad skolskjuts med krav på förnybara drivmedel.

Samtliga avfallstransporter drivs av 100 % förnybart drivmedel. Under året har kommunen följt upp ställda krav på förnybara drivmedel för slamtransporter. Uppföljningen visar att 100% av alla slamtransporter har körts med HVO bränsle, ca 5 300 liter.

5.3 Närodlat och ekologiska livsmedel

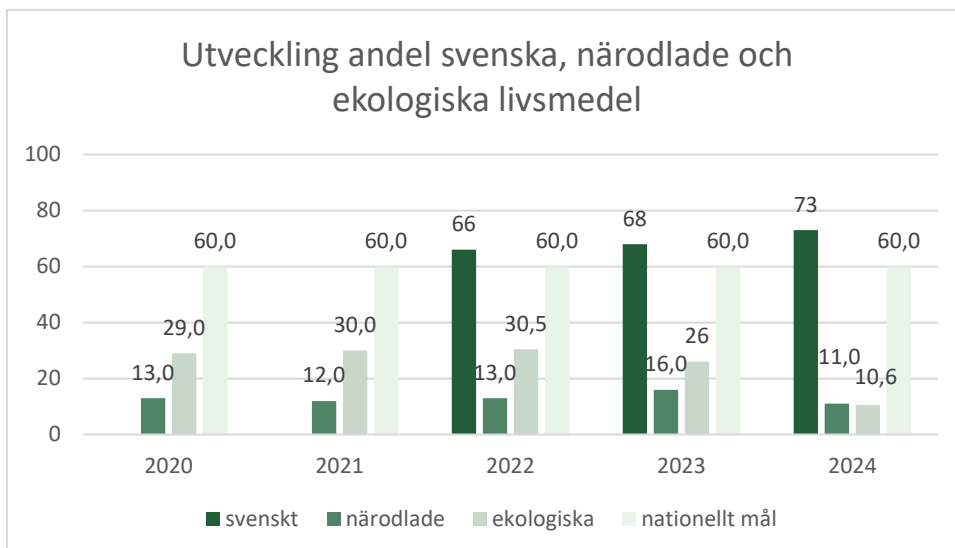

Figur 13. Globala hållbarhetsmålen. Mål 2 - ingen hunger, mål 3 - god hälsa och välbefinnande, mål 5 - jämställdhet, mål 10 - minskad ojämlikhet, mål 12 - hållbar konsumtion och produktion och mål 13 - bekämpa klimatförändringar.

Kommunens mål är att öka andelen närproducerade och svenska livsmedel. Vid val av livsmedel ska rangordningen vara lokalt, regionalt, svenskt, ekologiskt producerade livsmedel. Utvecklingen mäts via indikatorer i miljöprogrammet kopplat till mål 12. Resultaten visar att andelen närproducerade livsmedel var 11 % 2024, 16 % 2023 och 13 % 2022, medan andelen ekologiska inköp var 10,6 % 2024, 26 % 2023 och 30,5 % 2022. Som jämförelse i figur 14 används det nationella målet för ekologiska livsmedel¹⁹, vilket är att 60 % av den offentliga livsmedelskonsumtionen ska utgöras av ekologiska livsmedel 2030.

Kommunen har upphandlat 100 % svenskt kött och kyckling. År 2024 var andelen inköpta animalier med svensk råvara 96,5% (2023: 86,4%), svensk pasta 55 % (2023: 13 %) och svenskodlade linser 24 % (2023: 0 %).

¹⁹ Det nationella målet finns i den nationella livsmedelsstrategin som ska bidra till ökad och hållbar produktion av mat med säkrad produktion i hela livsmedelskedjan, fler jobb och hållbar tillväxt samt bättre förutsättningar för konsumenter att göra medvetna val.

Figur 14. Utveckling andel ekologiska och närodlade livsmedel.

5.4 Klimatsmart mat och resurseffektiv hantering

Kommunen har fyra stycken stora tillagningskök och ett antal mindre tillagningskök, totalt är det sju stycken. Distribution av tillagad mat sker mellan olika enheter. Distributionen är ruttoptimerad för att minska behovet av transporter och samtidigt hjälpas åt mellan enheterna. I och med fler tillagningskök blir det lättare att beräkna behovet av tillagad mat och även att ta hand om den mat som eventuellt blir över, vilket kan leda till minskat serveringssvinn.

Habo kost arbetar kontinuerligt med att utveckla och ständigt förbättra kosten och verksamheten. Under 2024 har bl.a. följande genomförts:

- fortsatt att servera ett helt vegetariskt alternativ varje dag till skolor, förskolor får välja själva.
- serverar frukt och grönt efter säsong. Serverar tex inte gurka och tomat under vinterperioden.
- slutat använda plastpåsar. Använder istället lådor i papp eller matavfallspåsar till frukt m.m. som skickas ut till verksamheterna.

Kommunen har satt mål att matsvinnet i kommunala tillagnings- och mottagningskök ska minska. Genom stickprov har Habo kost mätt mängden serveringssvinn under de fyra senaste åren. Mängden har legat på ca 15 % under 2021, men ökade till 19 % under 2022. Under hösten 2023 minskade mängden till 16 %. För 2024 har det skett en ytterligare minskning ner till 11 %. Mängden tallrikssvinn har mätts de tre senaste åren. Resultatet enligt stickproven visade att mängden tallrikssvinn var 11 % 2021, 7 % 2022 och 8,5 % 2023. Under 2024 har det minskat till 7 %.

Figur 15. Utveckling andel serveringssvinn och tallrikssvinn.

5.5 Avfall, källsortering och främja cirkularitet

Kommunens mål är att allt avfall (inklusive matavfall) ska källsorteras senast 2023.

Uppföljningen visar att det finns möjlighet till 100 % att allt hushållsavfall källsorteras. Alla kommunala verksamheter har möjlighet att sortera matavfall. I Habo Arena finns möjlighet att källsortera och vid övriga hallar och anläggningar är detta på gång. Källsortering är införd vid Furusjö badplats, vid övriga kommunala stränder sorteras endast restavfall. Papperskorgar vid grillplatser m.m. töms i restavfallskärl vid Slätten. Övriga fraktioner källsorteras till 100 %.

Avfallsplan 2023–2026 styr June Avfall & Miljö AB²⁰ och dess arbete med att förebygga och hantera det avfall som uppstår i bolagets verksamhetsområde. Habo kommun bidrar i arbetet enligt en handlingsplan med åtgärder som ska genomföras i Habo för att minska avfallsmängder och främja cirkularitet. Under 2024 har kommunen bland annat:

- upprätta ramavtal för hyrtjänster, second hand m.m. – Habo bruk för alla, Adda återbrukade möbler,
- planera inköp för att motverka svinn,
- efterfråga produkter som innehåller återvunnen råvara och kan materialåtervinnas,
- ordna event för att uppmärksamma nedskräpning.

5.6 Reflektion och analys av hållbar konsumtion och produktion

Resultaten för fokusområdet visar på måluppfyllelsen i hög grad uppfyllt.

Hållbar upphandling är en förutsättning för det strategiska hållbarhetsarbetet och ett väsentligt verktyg för att integrera hållbarhetsaspekter i verksamheten och nå mål inom miljö- och hållbarhet. Arbetet visar på positiva resultat genom dels cirkulära inköp av textilier och från det gröna sortimentet av arbetskläder och dels genom miljökrav i olika upphandlingar. Återbruk av möbler förefaller dock att minska. Men eftersom kommunen saknar systemstöd för att följa utvecklingen kring återbrukade möbler kan det dock finnas fler exempel.

²⁰ June Avfall & Miljö AB är ett kommunalt bolag som ägs av kommunerna Jönköping, Habo och Mullsjö. Bolaget ansvarar för hanteringen av det hushållsavfall som uppstår i kommunerna och äger och driver återvinningscentraler (sortergårdar).

Kommunen arbetar för att erbjuda god och hälsosam mat, lokalt i säsong, balans mellan kött och vegetariskt såsom baljväxter, fullkorn och grönsaker samt minimera spill.²¹ Målet är att öka andelen närproducerade och svenska livsmedel enligt kostpolitiska programmet. Statistiken visar att andelen närproducerade livsmedel verkar sjunka, men i praktiken ligger nivån kvar på ungefär samma nivå för 2023 och 2024. Kommunen har nämligen gjort en översyn av leverantörer inom närodlat, vilket är den största förklaringen till den statistiska förändringen. Kommunen har sållat bort en del leverantör som ligger för långt bort (typ Kalmar, Linköping), som systemstödet räknar som närproducerade. Kommunen har en riktlinje för närproducerat på ungefär 8–10 mil. Kompletta exakta statistik saknas dock, då säsongsmässiga variationer i leveranser av färska frukter och grönsaker påverkar siffrorna. Samtidigt har andelen svenskt fortsatt att öka med ytterligare 5 % jämfört med 2023. Dessa resultat visar att kommunen aktivt arbetar för målen kring närproducerade och svenska livsmedel.

Däremot minskade andelen ekologiska livsmedel med 15,5 %. Sedan toppåret 2022 - med en andel ekologiska livsmedel på 30,5 % - har denna mer än halverats och landar på 10,6 % för 2024. Den drastiska minskningen beror på ett politiskt beslut i samband med livsmedelsupphandlingen att ta bort kravet på ekologiska livsmedel. Att minska på ekologiska livsmedel kan ge kortsiktiga fördelar och lägre kostnader, men innebär ofta långsiktiga kostnader för miljön, hälsan och hållbarheten. Det kan leda till minskad biologisk mångfald, färre pollinatörer, ökad användning och exponering av bekämpningsmedel och konstgödsel, högre utsläpp av växthusgaser per hektar och minskad lönsamhet för de lantbrukare som arbetar enligt hållbara metoder. Förutsättningarna gör det svårt att nå kommunens mål att minimera miljö- och klimatpåverkan från livsmedelskonsumtionen.

Mellan 2022 och 2023 minskade serveringssvinnet med ytterligare 5 %. Minskningen beror på att Habo kost aktivt arbetar med att minska serveringssvinn, bland annat genom att lyfta frågan om matsvinn, t.ex. på APT. Att kommunen har flera tillagningskök underlättar och förenklar möjligheterna att styra mängd tillagad mat. Habo Kost använder också portionslistor för att tydliggöra vad som är en standardportion och hur många portioner som behöver tillagas. Samtidigt minskade även tallriksvinnet med 1,5 %. Detta beror bland annat på ökad medvetenhet, kunskap och att frågan om tallriksvinn blivit synliggjord. Resultaten visar på en positiv utveckling med såväl minskat serveringssvinn som minskat tallriksvinn. Detta visar att det lönar sig att aktivt arbeta med att minimera svinn - det sparar pengar, miljön och bidrar till en mer hållbar verksamhet.

Kommunen når målet att allt avfall (inklusive matavfall) ska källsorteras.

Förslag för fortsatt utveckling:

- utveckla arbetet med hållbar upphandling genom att driva arbetet framåt, säkerställa användningen av checklista hållbar upphandling och modellen för att bedöma betydande miljöpåverkan
- arbeta vidare med att synliggöra de hållbara och cirkulära alternativen vid inköp
- se över nya möjligheter att följa utvecklingen av återbrukade möbler

²¹ Diet for a green planet, www.dietforagreenplanet.se

- aktivt arbeta för att minimera miljö- och klimatpåverkan från livsmedelskonsumtionen, fokusera på närproducerade och svenska livsmedel, se över möjligheter att analysera förutsättningar samt att stötta och ta initiativ till nya insatser
- hålla i arbetet med att minska såväl serveringssvinn som tallriksvinn.

6. Hållbart nyttjande av natur, vatten och mark²²

Figur 16. Globala hållbarhetsmålen. Mål 11 - hållbara städer och samhällen, mål 13 - bekämpa klimatförändringarna, mål 15 - ekosystem och biologisk mångfald samt nationella miljökvalitetsmålet God bebyggd miljö.

6.1 Måluppfyllelse och samlad bedömning

Bedömning	Taggar
●	Globalt hållbarhetsmål 11: Hållbara städer och samhällen, Globalt hållbarhetsmål 13: Bekämpa klimatförändringarna, Globalt hållbarhetsmål 15: Ekosystem och biologisk mångfald, Nationellt miljömål: Levande sjöar och vattendrag, Nationellt miljömål: Grundvatten av god kvalitet, Nationellt miljömål: God bebyggd miljö

Mål	Bedömning	Trend
15 Kommunen ska arbeta för att främja ekosystemtjänster vid planering och drift	●	↗
16 Kommunen ska vara väl anpassad efter klimatförändringar och de samhällspåverkande konsekvenser som följer av dessa	●	↗

Kommentar till målbedömning:

- Många mål och indikatorer som rör hållbart nyttjande av natur, vatten och mark är kopplade till Översiktsplan 2040. Dessa mål och indikatorer följs upp inom processen för översiktsplanen, inte i Hållbarhetsbokslutet. I hållbarhetsbokslutet följs målen i miljöprogrammet och klimatprogrammet upp och åtgärder kopplade till dessa program. Även lokala åtaganden i det regionala åtgärdsprogrammet Vattnets miljömål, lokala åtaganden i det regionala åtgärdsprogrammet Hälsans miljömål och Vattenmyndighetens åtgärdsprogram följs upp i Hållbarhetsbokslutet.
- I bedömningen ingår även 12 åtgärder från klimatprogrammet (åtgärder i del 1 av programmet), sju åtgärder i regionalt åtgärdsprogram Vattnets miljömål (åtgärd nr 6, 13, 14, 15, 23, 25, 27), fyra åtgärder i regionalt åtgärdsprogram Hälsans miljömål (åtgärd nr 1, 2, 3, 4) och Vattenmyndigheternas två åtgärdsprogram (9 åtgärder). Av dessa 32 åtgärder är:

²² Se bilaga 1–5 för resultat per indikator och åtgärder.

- 53 % (17 st) är genomförda/uppnådda,
- 28 % (9 st) är hälften genomförda,
- 19 % (6 st) är delvis uppfyllda/påbörjade.

6.2 Biologisk mångfald och ekosystemtjänster

Kommunen arbetar med att uppdatera och utveckla grönplanen. Syftet är att skapa en plan för gröna ytors värden och att utveckla/bevara sammanhållande gröna- och blå stråk och på så sätt säkerställa och utveckla en god bebyggd miljö med avseende på:

- biologisk mångfald och ekosystemtjänster,
- underlag för markförvärv som ger kommunen rådighet att utveckla ekosystemtjänster,
- underlag för investeringar och skötsel,
- vägledning i beslut som rör skötsel och naturvårdsfrågor och
- hänsyn till friluftsliv och social hållbarhet.

Under 2024 har kommunen kartlagt och inventerat 15 nyckelkodsområden i Habo tätort för att beskriva nuläget och arbete pågår med att ta fram förslag på utveckling för de olika områdena. I handlingsplanen för Habo tätort ger kommunen varje nyckelkodsområde en identitet och går igenom aspekterna: biologisk mångfald, reglering av lokalklimat, rening och reglering av vatten, fysisk hälsa, mentalt välbefinnande och social interaktion samt en samlad översiktlig bedömning av ekosystemtjänsterna enligt modellen värderosen.

Under året genomfördes en enkätundersökning om naturplatser och grönområden. Enkäten gick ut till dels förskolor, skolor och fritids och dels till kommuninvånare. De fick möjlighet att lämna inspel och förslag kring attraktiva platser. Dessa inspel och förslag kommer tas om hand i det fortsatta arbetet med grönplanen.

Kommunen har ett mål om att arbeta för att främja ekosystemtjänster vid planering och drift. Under 2024 har insatser som avser detta genomförts genom att kommunen planterat en stor mängd växter för att gynna biologisk mångfald och ekosystemtjänster. Det rör sig om prydnadsbuskar, häckplantor, perenner, prydnadsgräs, lövträd och barrträd. Planteringarna gynnar pollinatörer, stärker lokala ekosystemtjänster och ökar områdenas attraktionskraft.

Under året har ingen byggnation av tak skett och därmed har kommunen inte skapat några nya gröna tak.

För att synliggöra betydelsen av pollinatörer, biologisk mångfald och ekosystemtjänster, sprida inspiration och kunskap, öka medvetenheten samt utveckla och förbättra förutsättningarna och gynna vilda pollinatörer, värdefulla växter och biologisk mångfald har kommunen drivit ett par projekt med finansiering av LONA. Under året avslutade kommunen de båda projekten ”Gynna vilda pollinatörer på Kärnekulla” och ”Gynna vilda pollinatörer och pollinering – lekmiljöer”. Inom projekten har bland annat följande insatser genomförts:

- anlagt blomsterremsor med mager jord,
- planterat anpassade växter, lökar och frön,
- anlagt rabatter och blomlådor med nektar- och pollenrika växter,
- planterat buskar som gynnar olika vilda pollinatörer, t.ex. björnbär, brakved, fläder, hagtorn, hallon, krusbär, vinbär, hassel m.m.,
- planterat träd som gynnar olika vilda pollinatörer, t.ex. ek, lind, rönn, sälg, äppleträd, oxel, hägg m.m.,

- installerat insektshotell, grunda fågelbad och sandbädd för vildbin,
- placerat ut vedhögar och försett fanuadepåer med ny död ved,
- nyskapat och anlagt flerårig perenn blomsteräng,
- informationsskyltar som berättar om de vilda pollinatörernas situation och vad man kan göra för dem.

Projektet har bland annat bidragit till att säkra och förbättra pollinatörers livsmiljöer, gynna olika typer av vilda pollinerare, sprida information om de vilda pollinatörernas situation och bygga upp barnens kompetens, kunskap, intresse och även skötsel av anläggningarna.

6.3 Systematiskt klimatanpassningsarbete

Klimatanpassning handlar om att förebygga den klimatförändring vi inte kan motverka, det vill säga att lindra de skador som kan uppkomma på grund av ett förändrat klimat. Syftet är att klimatanpassa samhället och minska skadorna på människors hälsa, egendom och miljön. Klimatförändringar kan skapa störningar i samhällsfunktioner, miljön och ekonomin samt påverka hälsa och liv. Fyra nyckelord är väsentliga att förhålla sig till och beakta: varmare, torrare, blötare samt ras och skred. Klimatanpassning är en kontinuerlig process utan egentligt slut och kräver ett strategiskt och systematiskt arbete för att på ett kostnadseffektivt sätt kunna möta de risker som ett förändrat klimat medför på samhället och verksamheten.

Under 2024 har kommunen slutfört arbetet enligt SMHI:s lathund för systematisk klimatanpassning med process- och metodstöd. Resultatet finns i form av en KSA, klimat- och sårbarhetsanalys, och en rapport om systematisk klimatanpassning i Habo kommun. Rapporten ger en samlad övergripande bild av det strategiska klimatanpassningsarbetet och samlar de viktigaste delarna av klimatanpassningsarbetet i ett övergripande dokument, som stöttar att navigera i det kommunövergripande klimatanpassningsarbetet. Rapporten visar i vilka av kommunens styrdokument de olika delarna av klimatanpassningen hanteras, ger en överblick över syfte, ansvar och roller i klimatanpassningsarbetet, beskriver klimatförändringar och dess effekter, redogör för klimat- och sårbarhetsanalys, KSA, redogör för vad som görs i kommunen i form av åtgärder samt lämnar slutsatser och rekommendationer.

Vidare har kommunen en kommunövergripande risk- och sårbarhetsanalys (RSA), som inkluderar klimataspekter. Uppdaterade risk- och sårbarhetsanalyser för alla verksamheter har utförts under 2023, i vilka händelser med koppling till klimatanpassning har analyserats. Under året har kommunen också sett över de kopplingar som krävs mellan systematisk klimatanpassning och programmet för trygghet och säkerhet i samband med revideringen av nämnda program. Exempelvis har översynen omfattat olika planer för krishantering, t.ex. delprogram Krisberedskap och civilt försvar, som kopplar till klimatanpassning.

6.3.1 Prioriterade klimatrisker och utmaningar

För att kommunen ska kunna hantera klimatrisker som påverkar verksamheten har kommunen kartlagt och identifierat vilka climateffekter och områden det rör sig om, behov och sårbarheter i en klimat- och sårbarhetsanalys, KSA. Det handlar om att på ett systematiskt sätt genomlysas klimatanpassningsarbetet och på så sätt identifiera de mest betydande riskerna. Kommunen har gjort fördjupade analyser av sju klimatrisker och utmaningar²³ samt ett stort

²³Klimat-effekter: brand, nivåvariationer i grundvatten,

antal samhällsfunktioner²⁴. Det handlar om att kartlägga och bedöma risknivåer, konsekvenser av eventuella händelser, särskilt sårbara grupper och geografiska områden, behov av ytterligare underlag och att identifiera berörda förvaltningar/verksamheter och befintliga styrdokument. Resultatet visar att de mest prioriterade klimatriskerna och utmaningarna i kommunen är höga temperaturer, ras/skred/erosion samt skyfall/översvämning. Habos KSA kopplar i sin tur till de nationella prioriterade utmaningarna.

6.3.2 Aktuella och genomförda insatser

Här följer aktuella exempel från 2024:

- Kommunen har identifierat alla områden med verksamheter inom riskklass 1 och 2, gällande förorenade områden med risk för översvämning vid långvarig nederbörd, skyfall och/eller vattendragshöjning samt områden med skredrisk. Hänsyn tas för tillsynsplaneringen.
- Arbetet med klimatanpassad VA-plan är slutfört och planen är implementerad i verksamheterna. Det förväntade resultatet av implementeringen av VA-plan är att uppnå en hållbar och anpassad vattenförsörjning och avloppshantering i kommunen som är hållbar i framtiden ur ett klimatmässigt, socialt, ekonomiskt och ekologiskt perspektiv²⁵. Översyn har gjorts av dagvattenplanen under hösten.
- Kommunen beslutade om ny skyfallsplan under hösten. Planens syfte är att skapa förutsättningar för ett långsiktigt arbete för skyfallshantering med fokus på förebyggande åtgärder inom Habo tätort. Planen tydliggör ansvarsroller och utgör ett tydligt planerings- och beslutsunderlag för att effektivisera arbetet med skyfallsfrågor. Det förväntade resultatet av skyfallsplaneringen är att öka motståndskraften mot de negativa effekterna av skyfall.
- Dagvattendammen vid Västra Solhöjden har fått ett ombyggt fördröjningssystem och dammen kan nu magasinera ca 3 000 kubik.
- En ny dagvattendamm har färdigställts i Bränninge, med kapacitet att ta emot ca 14 000 kubik vatten.
- Sweco utreder Bränninge avrinningsområde och föreslår åtgärder för området.
- Arbetet pågår med att ta fram vattentjänstplan, där ingår bland annat planering för att hantera skyfallspåverkan på VA-anläggningar.
- Inom ras och skred fokuserar kommunen arbetet enligt övergripande prioritering och åtgärdslista över vilka områden som ska prioriteras samt vilka åtgärder som behöver genomföras för varje område, fokus på information och förebyggande åtgärder. Kommunen har gjort fältbesök vid de utpekade ras- och skredområdena. Vidare har en stabilitetsutredning för området vid Domsand genomförts.

ras/skred/erosion, höga temperaturer och värmeböljor, torka, översvämning/skyfall samt biologiska effekter och vegetationsperioder.

²⁴ Samhällsfunktioner: bebyggelse, byggnader, byggnadskonstruktioner, dagvatten- och avloppsvatten, dammar, djurhållning, dricksvattenförsörjning, elsystem, fjärrvärme, förorenade områden, jordbruk, järnvägar, kulturmiljö, landecosystem/biologisk mångfald, miljöfarlig verksamhet, människors hälsa, skogsbruk, smittspridning, sötvattensmiljö, telekommunikationer, turism och friluftsliv, vägar samt värme- och kylbehov.

²⁵ Med vattenförsörjning och avloppshantering avses allmän och enskild vattenförsörjning samt dag- och spillvattenhantering.

- Under året gjordes tillsyn på två äldreboenden, där det framkom att boendena hade bra rutiner för värmebölja och solskydd. Dock fanns begränsningar i lokalernas ventilationssystem för att situationen skulle kunna bedömas som optimal.
- Kommunen arbetar kontinuerligt mot invasiva främmande arter genom tillsynsarbete och kontroller samt genom att informera berörda fastighetsägare om de skulle upptäcka invasiva främmande arter. Då bestånd av invasiva främmande arter påträffas på kommunens mark vidtar kommunen åtgärder. Rapportering görs i artportalen. Kommunen har också genomfört informationsåtgärder för att förebygga att invasiva arter tränger undan inhemska arter genom att använda och anpassa material från tidigare gemensamma nationella informationskampanjer ledda av Naturvårdsverket och Havs- och vattenmyndigheten. Information anpassat för Habo har spridits i sociala medier och på webben för att nå kommuninvånare, bostadsrättsföreningar, fastighetsägare m.fl.

6.4 Reflektion och analys av hållbart nyttjande natur, vatten och mark

Resultaten för fokusområdet visar på måluppfyllelsen helt uppfyllt.

Kommunen bedriver ett aktivt arbete för biologisk mångfald och ekosystemtjänster och gör många praktiska insatser för att främja en positiv utveckling av både biologisk mångfald och ekosystemtjänster. När arbetet med att uppdatera grönplanen är klart kommer arbetet att kunna bedrivas ännu mer strategiskt och systematiskt, vilket kommer att gagna den positiva utvecklingen ytterligare.

Kommunen har också ett såväl strategiskt som systematiskt klimatanpassningsarbete. Genom arbetet med klimat- och sårbarhetsanalysen, KSA har kommunen fördjupat sina kunskaper och lagt en viktig grund för prioritering inom klimatanpassning och skapat goda möjligheter för samhällsplanering i kommunen. Analysen visar att samhällsplanering behöver ske med hänsyn till översvämningsrisker, risk för ras och skred, risker för höga temperaturer samt andra faktorer som kan påverkas av förändringar i klimatet. Kommunen arbetar systematiskt och förvaltningsövergripande med dessa olika frågeställningar t.ex. klimatfrågor, oönskade händelser, riskanalyser och åtgärdsanalyser. Kommunen använder olika typer av utredningar som stöd för att hantera de prioriterade climateffekterna och utmaningarna. De mest prioriterade klimatriskerna och utmaningarna i kommunen är höga temperaturer, ras/skred/erosion samt skyfall/översvämning. Dessa klimatrisker och utmaningar hanteras i olika projekt/processer. Såväl inom områdena ras/skred/erosion som översvämning/skyfall pågår ett aktivt och systematiskt arbete. Med utredningar och analyser som grund genomförs klimatanpassade åtgärder.

Förslag för fortsatt utveckling:

- slutföra och implementera uppdaterad grönplan
- driva och utveckla det systematiska klimatanpassningsarbetet
- att koppla ihop kommunens klimatanpassningsarbete med det civila beredskapsarbetet, risk- och sårbarhetsanalys såväl som socialt hållbarhetsarbete och folkhälsofrågor kan stärka både beredskapen och förmågan att hantera förändringar till följd av klimatets utveckling samt minimera hälsorisker. Det gör samhället mer hållbart och tåligt på lång sikt.

7. Strategisk kemikaliehantering²⁶

Figur 17. Globala hållbarhetsmålen. Mål 3 - god hälsa och välbefinnande, mål 6 - rent vatten och sanitet för alla, mål 11 - hållbara städer och samhällen, mål 12 - hållbar konsumtion och produktion och nationella miljökvalitetsmålet Giftfri miljö.

7.1 Måluppfyllelse och samlad bedömning

Fokusområde	Bedömning	Taggar
Strategisk kemikaliehantering		Globalt hållbarhetsmål 11: Hållbara städer och samhällen, Globalt hållbarhetsmål 3: God hälsa och välbefinnande, Globalt hållbarhetsmål 6: Rent vatten och sanitet för alla, Globalt hållbarhetsmål 12: Hållbar konsumtion och produktion, Nationellt miljömål: Giftfri miljö
Upphandling och inköp		Globalt hållbarhetsmål 12: Hållbar konsumtion och produktion, Nationellt miljömål: Giftfri miljö
Giftfri miljö för barn och unga		
Kemikaliesmarta fastigheter och byggnationer		Globalt hållbarhetsmål 11: Hållbara städer och samhällen, Nationellt miljömål: Giftfri miljö
Hållbar plastanvändning		Globalt hållbarhetsmål 12: Hållbar konsumtion och produktion, Nationellt miljömål: Giftfri miljö

Strategisk kemikaliehantering

Mål	Bedömning	Trend
01 Systematisk hantering		→
02 Riskbedömning av kemiska produkter		↘
03 Systematisk utfasning		↗

²⁶ Se bilaga 1 och 3 för resultat per indikator och åtgärder.

Upphandling och inköp

Mål	Bedömning	Trend
04 Krav på kemikalier vid upphandling		→
05 Uppföljning av ställda krav på kemikalier i upphandlingar		↗
06 Avtalstrohet gällande produkter med kemikaliepåverkan		→

Giftfri miljö för barn och unga

Mål	Bedömning	Trend
07 Kommunen ska riskbedöma och fasa ut eller byta ut leksaker och material som innehåller skadliga kemikalier i de miljöer där barn och unga vistas.		↗
08 Kommunen ska säkerställa en god/ giftfri inomhusmiljö med minsta möjliga kemikaliebelastning inom förskola, skola, familjecentral, fritidshem och fritidsgård.		→
09 Kommunen ska engagera elever och barn i skolor och förskolor för en giftfri miljö och öka kunskapen om kemikalier i vardagen.		→

Kemikaliesmarta fastigheter och byggnationer

Mål	Bedömning	Trend
10 Inventering av befintliga fastigheter		→
11 Undvika miljö- och hälsoskadliga ämnen i byggmaterial		→

Hållbar plastanvändning

Mål	Bedömning	Trend
12 Kommunen ska främja en hållbar plastanvändning		→

Kommentar till målbedömning:

- Mål 6: Krav ställs i upphandlingar. Rutin kring avtalstrohet påbörjad, men det är mycket svårt att komma vidare utan ett e-handelssystem för att styra och följa upp avtalstrohet. Leverantörstroheten är hög i kommunen.
- Mål 10: Varken kommunen eller kommunala bolagen har gjort några renoveringar med den omfattning som innefattar inventering under 2024. Inventering och utbyte av PVC- golv från 80/90-talet har inte kommit igång. Kommunen anger att inventering ska ske vid ombyggnation eller vid löpande underhåll och att arbete sker efter

framtagen underhållsplan. Kommunala bolagen anger att inventering och utbyte av PVC-golv ska ske i enlighet med upprättade underhållsplaner och görs vid större renoveringar.

- Mål 11: Varken kommunen eller kommunala bolagen har gjort om- eller nybyggnation under 2024. Haga Södra kommer att renoveras under 2025. Habo reningsverk håller på att projekteras, vilket kommer pågå ända fram till 2030.
- I bedömningen ingår även två åtgärder från regionalt åtgärdsprogram Hälsans miljömål (åtgärd nr 6, 7). Av dessa två åtgärder är: 100 % (2 st) genomförda/uppnådda.

Kommunen har under många år bedrivit ett aktivt kemikaliearbete, som syftar till att nå en giftfri och hållbar kemikalieanvändning. Kommunen arbetar strategiskt och följer gemensamma prioriteringar för kemikaliearbetet. Under 2024 har kemikaliegruppen, som har representanter från alla förvaltningar och de kommunala bolagen, hanterat aktuella gemensamma strategiska kemikaliefrågor och delat erfarenheter. Gruppen har bland annat genomfört utbildning genom gemensamma workshops och uppdaterat checklistan med lathundar för kemikaliehantering.

7.1.1 Strategisk kemikaliehantering

Alla verksamheter har uppdaterade kemikalieförteckningar. Alla användare av Chemgroup har antingen gått igenom årlig utbildning i form av gemensam workshop eller tidigare deltagit i Chemgroups digitala utbildningar.

Vid årsskiftet 2024/2025 hade kommunen 563 produkter i kemikaliehanteringssystemet Chemgroup (2023: 591 st, 2022: 850 st). Av dessa är drygt 352 klassade produkter (2023: 350 klassade produkter, 2022: ca 400 st). Det fanns 65 utfasningsämnen (2023: 53 st, 2022: 93 st) och 89 riskminskningsämnen (2023: 92, 2022: 124 st) i verksamheterna. Antal särskilt farliga ämnen enligt kandidatförteckningen var 2 stycken (2023: 4 st, 2022: 11 st)²⁷.

Andelen kemiska produkter med farosymbol som var riskbedömda var totalt 73 % (2023: 86 st, 2022: 74 %). Prioriteringen inom kommunen är att riskbedöma de klassade produkterna i första hand. Av de klassade produkterna var 94 stycken (2023: 80 st, 2022: 167 st) utan riskbedömning, vilket motsvarar 27 % (2023: 39 %) av produkterna.

7.1.2 Upphandling och inköp

Samarbetet mellan kommunen och de kommunala bolagen gällande upphandling har fortsatt. Inom kommunen går upphandlingsfunktionen och miljö- och hållbarhetsstrategen igenom kommande upphandlingar och bedömer om de kan innebära betydande kemikaliepåverkan. Ibland görs genomgången tillsammans med Habo energi. De upphandlingar som bedöms kunna innebära sådan påverkan går sedan vidare i kravarbetet i upphandlingsprocessen.

Under 2024 bedömdes att 11 av 48 kan ha betydande kemikaliepåverkan (huvudsaklig). Miljökrav ställdes i 10 av dessa 11 upphandlingar, dvs 91 %. Det gällde växter för utemiljö, luftfilter, köksutrustning, järnhandelsvaror inklusive skyddsutrustning Adda, Adda Hygienartiklar och städmaterial, fönsterputsning, konstgräsplan - Slätten, idrotts- och friluftsmateriel, gardiner och sömnad samt skadedjurssanering Habo kommun (fastighet). I

²⁷ För enskilda verksamheter skiljer det sig åt. Det finns verksamheter som inte hanterar mycket kemikalier, varför det varken finns utfasnings- eller riskminskningsämnen i produkter.

den upphandling där relevanta krav inte ställts har direktupphandling genomförts. Habo energi ställde kemikaliekraV i följande upphandlingar: ombyggnation Fabriksgatan 1+2, stambyte Skolgatan samt stambyte Malmgatan.

Under 2024 har kommunen kommit igång med att följa upp ställda kemikaliekraV i upphandlingar/avtal. 7 av 10 upphandlingar/avtal har följts upp. Endast en avvikelse har funnits i ett av dessa avtal. (Avtalet hade två leverantörer, varav den ena leverantören avvek från kraven.) Habo energi har pga. resursbrist inte haft möjlighet att följa upp under året.

7.1.3 Gifrfri miljö för barn och unga

Material såsom t.ex. leksaker, madrasser och läromedel har under de senaste åren succesivt bytts ut. I dag köps allt via avtal där kraven är ställda angående kemikalier och gifrfria produkter. Material och ämnen som används på fritidsgården/motorgården byts löpande ut mot bättre alternativ i takt med att nyinköp behöver göras. Ingen särskild budget finns avsatt. Samtliga lekmiljöer utomhus är inventerade och arbete pågår. I befintliga lekmiljöer ska inga farliga kemikalier finnas.

Kommunen har en städpolicy. Den ska bl.a. säkerställa en god och gifrfri inomhusmiljö med minsta möjliga kemikaliebelastning inom förskola, skola, familjecentral, fritidshem och fritidsgård. Städpolicyn kommer att uppdateras framöver.

7.1.4 Kemikaliesmarta fastigheter och byggnationer

Varken kommunen eller kommunala bolagen har gjort några renoveringar med den omfattning som innefattar inventering och inte heller om- eller nybyggnationer under 2024.

7.1.5 Hållbar plastanvändning

Kommunen gör inga inköp av engångsartiklar av plast och ska använda flergångsartiklar istället för engångsartiklar. Vid inköp, ska kommunen efterfråga produkter som innehåller återvunnen råvara, kan materialåtervinnas och välja materialsnåla produkter. Ett undantag finns och det är för matlådor, eftersom där inte finns några alternativ. Kostenheten bevakar det området tillsammans med upphandlingsfunktionen. Kommunala bolagen använder inte engångsartiklar.

7.2 Reflektion och analys av strategisk kemikaliehantering

Resultaten för kemikalieprogrammet med dess fem fokusområden visar på måluppfyllelsen i hög grad uppfyllt. Ett fokusområde är helt uppfyllt och ett annat fokusområde är inte uppfyllt.

Resultaten innebär att kommunen och de kommunala bolagen har fortsatt förbättra sig inom i stort sett alla områden. Det sker ett kontinuerligt arbete med att minska antalet produkter i Chemgroup. Kommunen har lyckats att ytterligare minska både antalet riskminskningsämnen och särskilt farliga ämnen enligt kandidatförteckningen (snart nere på 0 st). Under 2024 har dock antalet utfasningsämnen ökat något.

De flesta förvaltningarna och de kommunala bolagen har riskbedömt merparten av produkterna med farosymbol. Några har riskbedömt till 100 %. Men andelen kemiska produkter med farosymbol som är riskbedömda är något färre för 2024 jämfört med 2023. Det beror på att en förvaltning har mer arbete kvar att göra när det gäller riskbedömning. De hade vid årsskiftet bedömt hälften av produkterna med farosymbol i sin verksamhet.

En kraftsamling gjordes under 2023, både att minska antalet produkter och att minska andelen ”farliga” produkter som finns i verksamheterna. Denna kraftsamling har kommunen lyckats hålla i, genom att ytterligare minska antalet produkter med 5 % jämfört med 2023 (minskningen var 30 % 2023 jämfört med 2022) och minska andelen ”farliga” produkter som finns i verksamheterna med 50 % (minskningen var 55 % för 2023). Detta gör att vi sparar pengar och samtidigt kommer närmre en giftfri och hållbar kemikalieanvändning.

Förslag för fortsatt utveckling:

- öka andelen riskbedömda produkter med farosymbol
- hålla i det aktiva systematiska arbetet med inventering, riskbedömningar och utfasning av farliga produkter,
- se till och bevaka att mål 10 och 11 finns med i kravställning när renovering av Haga Södra kommer igång och under tiden projektering och arbetet gör med Habo reningsverk.

8. Översikt resultat av lokala åtaganden i regionala åtgärdsprogram

8.1 Regionalt åtgärdsprogram Vattnets miljömål

I det regionala åtgärdsprogrammet Vattnets miljömål 2023–2027 har Habo kommun åtagit sig att genomföra nio åtgärder. Efter att programmet pågått två år har kommunen genomfört tre stycken åtgärder. Dessa åtgärder handlar om:

- samverkan mellan olika aktörer kring vandringshinder
- upprätta åtgärdsplaner för restaurering
- olyckor och beredskap.

Två åtgärder är halvvägs genomförda och tre åtgärder är påbörjade. En åtgärd är ännu inte påbörjad:

- Seminarium om dagvatten och spridning av goda exempel – åtgärden är inte påbörjad, eftersom kommunen inte har kontaktats angående nätverket av länsstyrelsen eller tagit initiativ till att starta nätverket. Dessutom är det oklart om det finns en digital lösning, som kan visa olika exempel på dagvatten-lösningar i länet. Kommunen deltog vid lanseringen av dagvatten-guiden under 2022.

8.2 Regionalt åtgärdsprogram Hälsans miljömål

I det regionala åtgärdsprogrammet Hälsans miljömål 2023–2027 har Habo kommun åtagit sig att genomföra 13 åtgärder²⁸. Efter att programmet pågått två år har kommunen genomfört sju stycken åtgärder. Dessa åtgärder handlar om:

- öka kunskapen om handlingsplaner för förorenade områden
- inventera och riskklassa förorenade områden
- bilda regional samverkansgrupp kemikalier

²⁸ Kommunen har åtagit sig ytterligare tre åtgärder. Dessa är integrerade i kemikalieprogrammet 2022–2026. Uppföljning av måluppfyllelse av dessa tre görs i avsnittet om kemikalieprogrammet.

- minimera mängden kemiska produkter i den egna verksamheten
- ställa kemikaliekraV i upphandling
- främja fysisk aktivitet i städer och samhällen
- etablera kulturmiljösamverkan Jönköpings län.

Fyra åtgärder är halvvägs genomförda och en åtgärd är påbörjad. En annan åtgärd är ännu inte påbörjad:

- Underlätta för att integrera social hållbarhet i fysik planering – åtgärden är inte påbörjad, eftersom länsstyrelsen inte har genomfört detta med kommunen. Däremot arbetar kommunen med att uppdatera grönplanen och i detta arbete ingår att integrera social hållbarhet i grönplaneringen.

8.3 Vattenmyndighetens två åtgärdsprogram

Habo kommun har sex åtgärder inklusive delåtgärder att arbeta med i både åtgärdsprogram för vatten 2022–2027 Västerhavets vattendistrikt och åtgärdsprogram för vatten 2022–2027 Södra Östersjöns vattendistrikt.

Efter att programmet pågått tre år har kommunen genomfört två stycken åtgärder i respektive program. Dessa åtgärder handlar om:

- dricksvattenskydd - Skydd för vattentäkter, samtliga kommunala vattentäkter har vattenskydd enligt MB samt tillsyn över vattenskyddsområden
- VA-plan inklusive dagvatten antagen 2023.

Fyra åtgärder i respektive program är halvvägs genomförda:

- förvaltningsövergripande planering för åtgärdsprogrammets genomförande
- miljötillsyn och prövning - Miljöfarlig verksamhet, förorenade områden samt jordbruk, tillsyn pågår löpande.
- fysisk planering enligt plan- och bygglagen - kommunen har med MKN i översiktsplanen och i detaljplaner som förutsättning
- Dioxiner från småskalig förbränning - information och vägledning ges till allmänheten, t.ex. om att elda på rätt sätt.

Bilagor

Bilaga 1. Sammanställning resultat miljö- och kemikalieprogrammen 2024

Bilaga 2. Sammanställning resultat klimatprogram 2024

Bilaga 3. Sammanställning resultat Hälsans miljömål 2024

Bilaga 4. Sammanställning resultat Vattnets miljömål 2024

Bilaga 5. Sammanställning resultat Vattenmyndighetens åtgärdsprogram 2024

Bilaga 6. Rapportering utsläpp växthusgaser

Bilaga 7. Sammanställning kommunens Agenda 2030-arbete